

DIÁKTANÁCSADÁS A FELSŐOKTATÁSBAN – 2003

A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen 2003. november 28-án megtartott konferencia anyaga

A konferenciát szervezte a Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület (FETA) és a BME Ergonómia és Pszichológia Tanszéke

A konferenciát támogatta a „Segítő kapcsolati modellek és szerepük az egészséges társadalmi alkalmazkodás alakulásában című NKFP 1B/0015/2002 számú pályázat (2.2. sz. téma: *Az “egészséges egyetem” kialakítása és működésének feltételei*), a FETA által elnyert 14596-3/2003. számú OM pályázat és a Soros Alapítvány.

ISBN 963-421-578-5

A kiadványt szerkesztette: Dr. Takács Ildikó
Lektorálta: Dr. Ritoók Magda

Kiadó:

Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület
1064 Budapest, Izabella u. 46.
Honlap: <http://www.feta.hu>
E-mail: feta@feta.hu
Tel.: 461-2692
Budapest, 2004.

Kedves Olvasó!

Jelen kiadványunk a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen 2003. november 28-án megrendezett a **Diáktanácsadás a felsőoktatásban** című konferencia anyagát gyűjtötte össze.

A szerzők, akik a konferencia előadói voltak, azt vállalták, hogy bemutatják azokat a törekvéseket, eredményeket és terveket, amelyeket a diáktanácsadás rendszerének kialakítása érdekében végeztek az elmúlt években, hozzájárulva a magyar felsőoktatás fejlesztéséhez.

A kiadvány első részének tanulmányaiból megismerhetjük a tanácsadással kapcsolatos oktatáspolitikai feladatok fő irányait, a jelenleg működő szervezetek jellemzőit, a diáktanácsadás hazai kialakulásának sokszínűségét, azzal a céllal, hogy az igények hasonlóságát és a megoldások kreativitását is összevethesse az Olvasó.

A diáktanácsadási szervezetek létrehozásához, működéséhez jelentős segítséget kaptunk a Soros Alapítványtól.

A kötet második részéből lehetőségünk van tájékozódni olyan a sajátos tevékenységekről, amelyek a tanácsadás hatékonyságát, hallgatóközelségét fokozzák, így a tanácsadó portált és a kortárs tanácsadást is.

Kitekintettünk a nemzetközi gyakorlatra is, hiszen sok példát, mintát használhatunk az európai és az amerikai felsőoktatási intézmények tapasztalataiból.

A jövőt azok az előadások jelentik, amelyek új kapcsolatrendszereket és új formák kialakítását javasolják a tanácsadásban: olyan szervezeteket, mint a HASZOSZ és Kempelen Farkas Információs Központ és módszereket, mint a számítógéppel támogatott tanácsadási forma.

Reméljük, hogy mindazok, akik érdeklődnek a magyar felsőoktatásban a hallgatói tanácsadás iránt, ötleteket és megerősítést kapnak ebből a kiadványból.

A szerkesztő

TARTALOM

<i>PAP LÁSZLÓ</i> : BEVEZETŐ	7
<i>SZÖVÉNYI ZSOLT</i> : AHOL MINDEN EGYES HALLGATÓ SZÁZ SZÁZALÉK (A TANÁCSADÓ SZOLGÁLATRÓL).....	10
<i>GESZTI JUDIT</i> : DIÁKTANÁCSADÁS A FELSŐOKTATÁSBAN	13
<i>BERÉNYI ANDRÁS</i> : A DEBRECENI EGYETEM MENTÁLHIGIÉNÉS PROGRAMJÁNAK BEMUTATÁSA.....	18
<i>SZENTKALTONAY MIKLÓS</i> : KORTÁRSSEGÍTŐ PROGRAM A DEBRECENI EGYETEMEN	25
<i>SZENES MÁRTA ÉS KATONA MIKLÓS</i> : A SZEGEDI DIÁKCENTRUM UNIVERSITAS MŰKÖDÉSÉNEK BEMUTATÁSA	27
<i>KISS ISTVÁN</i> : ESÉLYEGYENLŐSÉG BIZTOSÍTÁSÁT SEGÍTŐ TANÁCSADÓ PORTÁL LÉTESÍTÉSE A FETA GONDOZÁSÁBAN.....	31
<i>KISHONTI ZSÓFIA</i> : AZ ELTE KORTÁRS SEGÍTŐ CSOPORT TEVÉKENYSÉGÉNEK BEMUTATÁSA.....	35
<i>RAJNAI NADINKA</i> : A DIÁKTANÁCSADÁS ÉRTÉKEI ÉS VESZTESÉGEI A SOROS ALAPÍTVÁNYNÁL LÉVŐ INTÉZMÉNYI BESZÁMOLÓK ALAPJÁN	37
<i>TAKÁCS ILDIKÓ</i> : A DIÁKTANÁCSADÁS GYAKORLATA AZ EURÓPAI ÉS AZ AMERIKAI FELSŐFOKÚ OKTATÁSBAN	41
<i>ANTALOVITS MIKLÓS</i> : A FELSŐOKTATÁSI DIÁKTANÁCSADÁS TARTALMI ÉS SZERVEZETI FEJLESZTÉSE.....	50
<i>IZSÓ LAJOS</i> : ÚTVONALKÖVETŐ ESZKÖZ FEJLESZTÉSE AZ ALKALMAZOTT PSZICHOLÓGIA ALAPÍTVÁNY (APA) HONLAP FOGADTATÁSÁNAK EMPIRIKUS VIZSGÁLATÁRA AZ NKFP PROJEKT KERETÉBEN	54
<i>LISZNYAI SÁNDOR</i> : ROSSZ KÖZÉRZET A MAGYAR UNIVERSITASBAN. A HALLGATÓI ROSSZ KÖZÉRZET OKAI ÉS A TANÁCSADÁS LEHETŐSÉGEI	58
<i>KRÁZLI ZOLTÁN</i> : HALLGATÓI SZOLGÁLTATÓK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE (HASZOSZ) BEMUTATÁSA.....	63
<i>BARTA ZITA</i> : BEMUTATKOZIK KEMPELEN FARKAS HALLGATÓI INFORMÁCIÓS KÖZPONT	70

BEVEZETŐ

Dr. Pap László

BME stratégiai rektorhelyettes

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem vezetése nevében szeretettel köszöntöm Önöket a **Felsőoktatási Diáktanácsadás – 2003** című konferencia megnyitása alkalmából.

A konferencia témája, a diáktanácsadás a magyar felsőoktatás egyik kiemelten fontos problémája, melynek jelentősége a jövőben várhatóan tovább növekszik. Mi is teszi ezt a kérdéskört aktuálissá? Mik azok a lényegi változások, melyek úgy alakították a felsőoktatási környezetet, hogy a diáktanácsadás széleskörű bevezetése szükségessé, sőt elengedhetetlenül fontossá vált?

Az elmúlt néhány évben a hazai felsőoktatás alapvető változásokon ment keresztül. Ezzel egy időben átalakult az a humán erőforrás piac is, amely a felsőoktatásban diplomát szerző végzős hallgatókat fogadja. Az átalakulás legfontosabb összetevőit – a teljesség igénye nélkül – az alábbiakban foglalhatjuk össze:

- Korunkban a tudás (az információ) életciklusa lerövidül;
- Fontossá válik az ismeretek gyakori megújítása;
- Drasztikusan megnő az elérhető információk mennyisége;
- Erősödik az igény az azonnal felhasználható, gyakorlatias ismeretek iránt;
- Bővül és felhígul az oktatási piac;
- Ugyanakkor megnő a hosszú idő alatt elévülő, mély, tiszta fogalmi rendszerekre épülő alaptudás jelentősége;
- Bővül a felsőoktatásba beiskolázottak létszáma;
- Diverzifikálódik, és bonyolulttá válik a munkaerő piac;
- Megváltoznak a szakterületek közötti határok, új szakmák jelennek meg, néhány korábban fontos szakterület pedig visszaszorul;
- Nő a jelentősége a készség szintű tudásnak;
- Hazánkban is egyre jobban érezhető a globalizálódás hatása;
- Megnő az egyén felelőssége a karrier kialakításában;
- Fontossá válik a jó „tájékozódó képesség” a szakmák és munkahelyek kiválasztásában;
- Ugyanakkor átlagosan megnő az oktatásban eltöltött idő, ezzel együtt meghosszabbodik a „felnőtt kamaszkor”.

Mindezek a hatások szükségessé teszik egy olyan rendszer létrehozását, amely támogatást nyújt a fiataloknak abban, hogy könnyebben tájékozódjanak ebben a bonyolult rendszerben, hogy megtalálják a számukra legkedvezőbb megoldásokat.

Tekintsük át ez után, hogy mit is értünk diáktanácsadás alatt? Olyan tevékenységek összességét, amelyek lehetővé teszik a hallgatók számára a szükséges információk elérését, a szabadidő kulturált eltöltését, az életviteli gondok feldolgozását, a lelki egészség védelmét, a karrierépítést, az intézményi körülményekhez való alkalmazkodást, azaz mindazt, ami a hallgatók jólétét növeli.

Kérdés, hogy mindezt milyen eszközökkel lehet elérni? A tanácsadói tevékenység megszervezésével, pszichológusok, mentálhigiénés szakemberek, kiváló előadók meghívásával, szabadidős és kulturális programok szervezésével, karrieriroda működtetésével, pályázati és tanulmányi tanácsadással és nem utolsósorban a kortárs segítség megszervezésével.

A fenti tevékenységi köröket – némileg önkényesen – négy csoportba sorolhatjuk. Ezek az alábbiak:

1. Karriertámogatási tevékenység

- Állásközvetítés hallgatóknak és öregdiákoknak egyaránt;
- Ösztöndíjak és pályázatok;
- Állásbörze szervezése;
- Karrierépítés, készségfejlesztő tréningek, tanácsadás (önéletrajz, interjú, önismeret);
- Szakmai gyakorlat szervezése;
- Továbbképzési programok kidolgozása;
- Életpálya követés.

A hazai felsőoktatási intézményekben ma a legjelentősebb szolgáltatás az állásközvetítés, illetve az ehhez kapcsolódó tanácsadás, mely az alapoktól – önéletrajz készítése, felkészülés az interjúra – egészen a karriert érintő és befolyásoló taktikus döntésekig öleli föl ezt a területet. Itt kiemelt szerepe van “öregdiákoknak”, mivel az ő életútjuk, karrierépítésük, tapasztalataik, sikereik példaként állíthatók a hallgatók elé. A végzős hallgatók és öregdiákok elsősorban az állásbörzék alkalmával juthatnak pontosabb információkhoz az elhelyezkedéssel kapcsolatban. Ehhez kötődik a karriertervezés, a munkaerő piaci körkép, a munkaszerződéssel kapcsolatos gyakorlati tanácsok, az álláskeresés új módjai és a személyiségfejlesztéssel kapcsolatos témakörök.

2. Tanácsadás

- Jogi kérdésekben;
- Pszichológiai, életmód-vezetési kérdésekben;
- Munkavállalási kérdésekben;
- Igény szerinti személyes vagy például elektronikus tanácsadás.

A tevékenységi körök másik fő eleme a tanácsadás. Ehhez a felsőoktatási intézményekben általában tanácsadó szakemberek segítségét veszik igénybe, hogy a hallgatók szakszerű választ kaphassanak kérdéseikre. A szakértők válaszolnak a hallgatók jogi és munkaügyi,

valamint lelki problémáira. Ezt egészíti ki általában a tájékoztatás a belföldi és a külföldi ösztöndíjakról, pályázatokról, képzési programokról, továbbtanulási lehetőségekről, valamint a különféle szabadidős tevékenységekről.

3. Szakmai és szabadidős programok

- Kulturális programok;
- Szabadidős programok, sportolási lehetőségek;
- Öregdiák szervezetek;
- Egyéb szakmai rendezvények.

A diáktanácsadás szerves részét képezik azok a programok, amelyek a szabadidő kulturált eltöltését segítik, illetve támogatják a hallgatókat abban, hogy a szakmai szervezetekkel időben felvegyék a kapcsolatot. Az ilyen kapcsolatok kiépítése közvetve, esetleg közvetlenül is segítséget nyújthat a karrierépítésben.

4. Egyéb feladatok

- Az esélyegyenlőség biztosítása;
- A fogyatékkal élők segítése.

A fentiek mellett a diáktanácsadás fontos eleme a hátrányos helyzetű fiatalok támogatása, az esélyegyenlőség biztosítása.

Mindezek alapján elmondhatjuk, hogy a mai konferencia témaválasztása rendkívül aktuális, hogy a kitűzött célok igen jelentősek és fontosak. Az is jól látszik, hogy a hazai diáktanácsadási rendszer széleskörű kiépítéséhez még igen sok feladatot kell megoldani. Szerencsére vannak már jól működő kezdeményezések, melyek alapot adnak a bizakodásra, és szerencsére vannak olyan áldozatkész szakemberek is – közülük bizonyára itt ülnek jó néhányan –, akik nemcsak alkalmasak, hanem készek is e feladatok megoldására.

Ehhez a nagy munkához és a mai tanácskozáshoz sok sikert kívánva, a konferenciát megnyitom.

Budapest, 2003. november 28.

AHOL MINDEN EGYES HALLGATÓ SZÁZ SZÁZALÉK (A TANÁCSADÓ SZOLGÁLATRÓL)

Szövényi Zsolt

OM főosztályvezető

Közel egy évtizede egy szakmai egyesület, a Felsőoktatási Tanácsadás Egyesülete szervezi a találkozokat, segíti az intézményi tanácsadó-hálózat kiépítését.

Az Egyesület megőrizte szakmaiságát és mindenkor a felsőoktatás változásai közepette cselekvési programját az ember, a személyközpontú szellemiség határozta meg. A felsőoktatás extenzív fejlesztésének időszakában, a számok bővületében élő, az eredményességre törekvő világunkban arra figyelmeztetett, hogy e munkának van egy sajátos értelmezési tartománya és ebben **az egyes ember, a hallgató önmagában a száz százalék, a teljesség.**

Az Egyesület és a köré szerveződő szakértő gárda mintát és segítséget adott a helyi, intézményi kezdeményezésekhez, ösztönzőleg hatott a hallgatói szolgáltatások rendszerének kiépüléséhez, új feladatköröket integrált a hallgatóbarát-egyetem szellemiségében, kereste a támogatókat az új projektek indításához, a szerveződések kialakulásához, a segítő pályázatok életben tartásához. Mind e közben megtartotta nyitottságát, nem törekedett hegemon szerepre, a kapcsolatokat kereste, befogadó volt a szolgálat jegyében.

Köszöntőmben részben kötődéseimtől, pedagógusképzős múltamtól indítva tekintek vissza az elmúlt évek történéseire és jelen minisztériumi feladatom ad késztetést, hogy jövőképről egy formálódó felsőoktatási fejlesztési stratégia kidolgozásának időszakában szóljak.

A történeti visszatekintést azért tartom fontosnak, mert a felgyorsult élettempóban, a felsőoktatást érő újabb és újabb kihívások időszakában nagyobb a minden áron megfelelés kényszere, kevesebb az idő az értékelő, elemző visszatekintésre, holott a felsőoktatásunk hat és félévszázados történetéből kiolvasható az állandóság, a maradandóság, a folyamatosság üzenete.

A **kilencvenes évtized** első felének felsőoktatási változásai – az intézményi fenntartói kör megváltozása; a régi egyetemi struktúrák átalakulása, a társadalmi változás; a globalizációs folyamatok; a pularitás és értékzavaradottsága; az elitista felsőoktatás tömegoktatássá válása; az egyetemi autonómián belül az oktató-hallgató universitásának felismerése; az ifjúsági szervezetek és szerveződések átalakulása; az egyetemek feladata a felnőttéválásban, az értelmiséggé formálásban; a külföldi egyetemek hallgatói szolgáltató rendszereinek tapasztalatai – ha nem is nagyfokú rendezettséggel vagy központi koordinációval, de megindították azokat a folyamatokat, amelyek középpontjába az egyetemekre, főiskolákra felvételt nyert hallgatók életvitelének kérdései kerültek.

S a válaszok nem maradtak el, a pszichológiai, a neveléstudományi tanszékek környékéről indul el a diáktanácsadás szervezése, a kortárs segítő csoportok életre hívása. Könnyebb helyzetben volt a hallgatói élet tanulmányi körülményeire figyelmező és több évtizedes hagyományokkal rendelkező tudományos diákköri mozgalom, amely a felsőoktatási törvényben kap garanciát működéséhez. A diáktanácsadás a civil szerveződés útját választja és létrehozza szervezetét a FETA-t, amely nemcsak szakmai koordinációt, de az érdekek képviselőjét is vállalja.

Ennek eredménye volt a kilencvenes évek közepén a programfinanszírozási pályázatok keretében támogatott tanácsadás vagy a Soros-pályázat támogatta intézményi szervezéspítés.

Már a kezdeti időszakban felmerült a tevékenység szakmaiságát garantáló kortárs tanácsadói szakirányú továbbképzési szak megalapítása, a képzés indítása. Jelensége ennek az időszaknak a felsőoktatási intézmények képzési kínálatának átalakulása az emberközpontú professziók alapképzési szakok iránti igény a szociális munkás, a mentálhigiéné, a szociálpedagógia vagy a lelkipozozó szakok megjelenése.

Közben a tanácsadás tevékenységén belül is megkezdődik a cselekvési tartalmak körülhatárolódásának folyamata, amelyből a társadalmi érdekviszonyok egyes területeket kiemelnek és mint a karrier-tanácsadás önállósodását eredményezik, míg más cselekvési irányok, mint az életvezetés, mentálhigiéné kevesebb külső támogatottságot kap, vagy a tanulmányi tanácsadás, amelyet a kreditrendszerű oktatás bevezetése tesz halaszthatatlan feladattá, és külső támogatottság emeli ki e sorból a drogrevenió feladatát.

Megtapasztalva e változásokat, a tanácsadás tevékenységének differenciálódását, megértve és elfogadva akár a szervezeti önállósodás igényét is a tanácsadásban mégis a szemléleti és szervezeti integrációt pártoljuk.

A kilencvenes évek történeti visszatekintést azzal zárom, hogy az oktatói, hallgatói, tanszéki civil kezdeményezésre induló tanácsadás a kilencvenes évek második felére megjelenik a felsőoktatás szabályozásában és a kredit jogszabály mellett a felsőoktatási törvény is intézményi feladatként jelöli meg a hallgatói, az egészséges hallgatói életvitellel kapcsolatos szolgáltatások biztosítását.

Az **ezredfordulót követő évek** más tendenciákat erősítettek fel. Az intézményhálózat átalakításával létrejött városi és regionális nagy egyetemeken, főiskolákon több ezres hallgatói létszám a campus-szerű fejlesztést igényelte és a nemzetközi oktatási, kutatási kapcsolatok a magyar felsőoktatási intézményeket egy európai intézményhálózatba kapcsolja. A demográfiai és iskolaszervezeti változások is az oktatás minőségét hangsúlyozzák a megnövekedett létszámú évfolyamokon. Az Európai Felsőoktatási Térség alakításában vállalt kötelezettségeink egy európai tudáspiaci szemléletben a hallgatói és diplomás mobilitás szellemében a „Bologna-folyamat” részeként ösztönzi a képzés szerkezeti és tartalmi változásait. Az információs technika, az informatikai kultúra a kapcsolat, a hálózat építésben hazai és nemzetközi viszonylatban is új dimenziókat jelent.

Mindezek a változások hogyan érintik a hallgatói életformát, és közvetve a tanácsadás témakörét?

Az elfogadott intézményfejlesztési tervek alapján megindult beruházások, az egyetemek, főiskolák arculatát meghatározó eleme a hallgatói centrumok, diákközpontok megépítése, kialakítása.

Budapesten megkezdte működését a Kempelen Farkas Hallgatói Információs Központ, amely a kezdetektől hálózati kapcsolatépítést kezdeményezte a vidéki hallgatói központokkal.

Jelen van és országosan is koordináltan működik az egyetemi lelkeszségek rendszere.

A Hallgatói Szolgáltatók Országos Szövetsége megalakulásával ösztönzést ad a stratégiai tervezésnek és a szabályozás fejlesztéséhez.

Az országos egészségfejlesztési és mentálhigiénés program, a fogyatékkal élők esélyét javító intézkedések – pl. kiegészítő normatív támogatások – a felsőoktatásban is új feladatokat jelölnek ki.

A legfrissebb intézkedések közül a hallgatói jogbiztonságot erősítő kettős jogorvoslati rendszer 2003. évi törvényi szabályozása a jogi, érdekképviseleti tevékenységre hívja fel a figyelmet.

A vázolt történeti visszatekintés talán egyértelművé teszi a **tanácsadással kapcsolatos oktatáspolitikai feladatok** fő irányait.

A felsőoktatás készülő fejlesztési stratégiájában a hallgatói szolgáltatások integrált rendszerébe kell összefoglalni mindazokat a tevékenységi köröket és irányokat, amelyek kialakítását, önállósulását az elmúlt években a hallgatói tanácsadás intézménye segítette és kialakulását ösztönözte. Ez egyrészt a végzendő és fejlesztendő feladatok rendszerezését, és intézményesülésében az irányok kijelölését jelentheti.

A stratégia alkotásával egyidejűleg az előttünk álló feladat, a felsőoktatási törvényben keret jellegű szabályozással ösztönözzük az egyetemeken és főiskolákon a tanácsadó hálózatépítést és működésének jogi garanciáit megteremtjük.

Nem új feladat, de megoldandó, hogy e tevékenység anyagi feltételei a költségvetésben is biztosítottak legyenek. Az éves költségvetésben a hallgatói célú sport és kulturális támogatási normatíva tartalmi és összegszerű növelése adhat biztonságot a hallgatói tanácsadás, a hallgatói szolgáltatások rendszerének stabilizálásához és fejlesztéséhez.

A ma kezdődő tanácskozás a tapasztalatok összegyűjtésével, elemző értékelésével, a közvetlen találkozás lehetőségének biztosításával, a stratégiai fejlesztéshez, a működés jogi és anyagi biztonságához adhat segítséget, mind az intézmények vezetőinek, mind az oktatáspolitikai formálóinak.

DIÁKTANÁCSADÁS A FELSŐOKTATÁSBAN A SOROS ALAPÍTVÁNY HÁROM TANÉVRE SZÓLÓ PÁLYÁZATI PROGRAMJÁRÓL 1999-2002

Geszti Judit

Soros Alapítvány programvezető

A pályázat terve 1997/98 fordulóján, az új felsőoktatási program kialakítása során merült föl. 1998. év végére már meghirdethető volt a pályázat. A program célja a nyugati egyetemeken szokásos, komplex tanácsadást nyújtó "student advising service" meghonosítása a belföldi hallgatói lét és státusz problémáinak kezelésére.

A program indításának idején a magyar felsőoktatásból szinte teljesen hiányoztak az ilyen típusú, komplex tevékenységű diáktanácsadó szervezetek. A legtöbb egyetemen elkülönülten léteztek (és még ma is léteznek) részfunkciókat ellátó irodák, ezek intézményesült formában való egyesítését célozta meg többek között az Alapítvány programja.

1999-ben legfeljebb három évre pályázhattak egyetemek és főiskolák diáktanácsadó központok létrehozásának, ill. már meglévő diáktanácsadó központok fejlesztésének támogatására. Prioritást élveztek azok a pályázatok, ahol több intézmény közösen hoz létre tanácsadó irodát. A pályázati tervet három évre kellett elkészíteni (az első évre részletes lebontásban) és évente meg lehetett újítani. A pályázó intézménynek nyilatkoznia kellett, hogy sikeres pályázat esetén a futamidő leteltével saját erőből vagy más támogatót keresve tovább működteti a központot.

A létrehozandó központok **számára a pályázatban kitűzött feladatok:**

- részben az *információs szolgáltatás* tanulmányi, tanulmány szervezési ügyekben (a tanulmányi osztály bevonásával), belföldi és külföldi ösztöndíjpályázatokról, munkalehetőségekről, kulturális és képzési programokról, sportolási, utazási és egyéb szabadidős lehetőségekről, szálláslehetőségekről stb.;
- másrészt *tanácsadást, konzultációkat* szerveznek szakértők foglalkoztatása révén a hallgatók tanulmányi és jogi ügyeiben, pszichológiai, életmód-vezetési problémáinak megoldására (alkohol, drog, lelki problémák), pénzügyi (adó) problémáinak megoldására, munkavállalással kapcsolatos tennivalóik ügyében, pályázási ismeretek területén.

Az irodának otthont adó, pályázó intézménynek a következőket kellett biztosítania:

- megfelelő nagyságú *helyiség(ek)*, bútorzat, telefon és számítógép-hálózati csatlakozás, rezszi (fűtés, világítás, takarítás, telefon),
- *2 munkatárs* (irodavezető és informátor) számára egész napos státusz és fizetés a közalkalmazotti bérezés szerint.

Az Alapítványtól a következőkre lehetett pályázni hozzájárulásként:

- technikai felszerelés,
- féléves működés értékelése után ösztöndíj jellegű jutalom a központ két munkatársának,
- keret külső szakértők munkájának honorálására a tanácsadói funkció ellátásához – pl. jogász, adószakértő, pszichológus, “career advisor” (továbbképzési/munka-vállalási tanácsadó) stb.,
- Internet csatlakozás, ISDN-vonal előfizetése ,
- szóróanyagok általános tanácsokkal a hallgatók jogi, adózási, munkavállalási, pályázási gondjaival kapcsolatban,
- keret saját – házi kivitelezésű – kiadványok, szóróanyagok készítésére,
- keret/hozzájárulás az irodai működés költségeihez (másolópapír, festék, stb.).

Mindezek a feltételek és lehetőségek lényegében megmaradtak a hároméves pályázati futamidő során, azzal a módosítással, hogy az odaítélt támogatásból a beruházás jellegű beszerzéseket (számítógépek, másológép stb.) lehetőleg az első évben kellett megtenni. A két státusz meglétéről minden évben nyilatkozni kellett a pályázó intézménynek. Ezen felül, a két munkatárs az első évi beszámolók értékelése után jutalom-ösztöndíjban részesülhetett a fizetésen felül (havi 30 ill. 20 e Ft-ban az oktatási időszakra), a szakértői véleménytől függően.

Az első évben 28 pályázat érkezett, 20 kapott támogatást. A döntést többek között az is motiválta, hogy lehetőleg az ország minden felsőoktatási régiójában alakuljon diáktanácsadó. A második évre ez a 20 pályázó kapott meghívást pályázat benyújtására. 19 érkezett, mert a Szegedi Tudományegyetem Pszichológia Tanszékén működő tanácsadó és a Hallgatói Iroda közös pályázatot adott be (elvileg ez lett volna a cél minden olyan oktatási intézmény esetében, ahonnan több pályázat érkezett). 15 nyertes pályázó maradt. A harmadik tanévre minden, az első évben nyertes intézmény lehetőséget kapott pályázásra, de nem mindenki élt a lehetőséggel. Az aktív és támogatott diáktanácsadók köre ebben az utolsó tanévben nem változott az előző évihez képest.

Szakértői vélemények, a pályázati mezőnyök jellemzése évenként

1999/2000 tanév:

A beérkezett 28 pályázat közül hármat formai hiba miatt kellett kizárni (a pályázó nem a kar volt, és hiányzott a kar vezetésének nyilatkozata a működtetésről, a pályázó nem volt felsőoktatási intézmény, a pályázat nem diáktanácsadó központ kialakítását célozta meg, hanem a HÖK-irodák infrastruktúrájának bővítését). A támogatási keret 45 MFt volt, s a pályázók csaknem 140 MFt-ot kértek. A pályázatok összességében jó színvonalúak voltak, ami részben abból fakadhatott, hogy a pályázók követték a pályázati kiírás meglehetősen zárt előírásait, illetve hogy volt hasonló pályázati lehetőség az elmúlt években az MKM PFP keretében, így már felkészültek voltak a pályázók.

A kiírás szerint előny volt, ha több intézmény közösen működtet, vagy hoz létre irodát. A szándék az volt, hogy olyan profi irodák jöjjenek létre, amelyek a hallgatók minél szélesebb körének tudnak szolgálatni, s az intézményi információs falakon is nyílnak rések. A pályázatok egy része viszont vagy ugyanabból az intézményből érkezett (JPTE; ELTE; JATE), vagy ugyanannak a városnak olyan intézményeiből, amelyek az akkor már törvényjavaslat formájában a Parlament előtt lévő integrációs szándékaik szerint belátható időn belül egy intézménnyé kellett hogy váljanak (Pécs-JPTE-POTE, Szeged-JATE-JGyTF-SZOTE).

2000/2001 tanév:

A programot a szakértő az Alapítvány egyik gyors és látványos sikerének minősítette. A pályázat célkitűzései közül a legfontosabbak a következők voltak (ezek a pályázatokból kitűnve megvalósulni látszottak):

- alakuljon ki a szolgáltató szemléletű, sokféle információt és segítséget nyújtó, kellően felszerelt, motivált munkatársakkal működő diáktanácsadók országos hálózata;
- a diáktanácsadók kialakulása segítse az intézményeken belüli és az intézmények közötti információcserét, az együttműködést, az integrációs folyamatokat;
- az irodák épüljenek bele az intézmények adminisztratív apparátusába, az intézményvezetés vállalja föl a tevékenységet, és gondoskodik a hároméves program lezárulta után is a működtetésről.

A program második, meghívásos fordulója egyértelműen jelezte a pályázat sikerességét. Számos olyan diáktanácsadó jött létre vagy éledt fel, amelyik az anyaintézmény jelentős támogatását is élvezte, s ezt a támogatást a Soros Alapítványnál nyertes pályázat hívta életre. Több diáktanácsadó a hallgatói önkormányzat kebeléből, esetenként annak konkurenciájaként jött létre, de viszonylag hamar tisztázódtak a feladat- és hatáskörök (olykor a kiüresedett HÖK-tevékenység is felfrissült általuk).

Az első fordulóhoz képest markánsan jobbak lettek a pályázatok. Letisztult a feladat, megismerték a tennivalókat, az általános, időnként zavaros előzetes elképzelésekből megvalósítható, konkrét feladatok alakultak ki. Hozzájárult ehhez egy fontos, szintén a pályázat által gerjesztett, de lényegében spontán folyamat: a diáktanácsadók együttműködése, konzultációk, konferenciák szervezése. A Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület (FETA) keretében a már nagyobb tapasztalattal vagy felkészültebb szakembergárdával rendelkező intézmények segítik az újakat, sőt a szakmai képzés és továbbképzés körvonalai is kirajzolódnak.

2001/2002 tanév:

Lezáró, harmadik tanévéhez érkezett a program. A pályázó intézményeknek nyilatkoznia kellett, hogy a harmadik év leteltével saját erőből vagy más támogatót keresve tovább működteti a központot, ezt mindegyik intézmény megtette.

A programhoz kapcsolódóan az Alapítvány gondozásában elkészült a *Diáktanácsadók a felsőoktatásban* című módszertani kiadvány.

A hároméves programnak ebben az utolsó fordulójában részt vehetett minden intézmény, amelyik az első fordulóban sikeresen pályázott. A program összességében rendkívül sikeresnek volt mondható, a pályázatok alapján megállapítható volt, hogy működik az ország felsőoktatási intézményeiben 14–15 olyan komplex tevékenységű diáktanácsadó központ, amelyiknek mind szakmai megalapozottsága, mind az intézményen belüli ismertsége és elfogadottsága, mind a más diáktanácsadókkal való kapcsolata alapján prognosztizálható, hogy a program lezárulta után is szerves része marad az intézményének.

**Összesítés a Soros Alapítvány által nyújtott támogatásokról
diáktanácsadó központok létrehozására, fejlesztésére**

	Város, felsőoktatási intézmény diáktanácsadója (zárójelben az eredeti pályázatot benyújtó intézmény)	1999/2000 tanévre (Ft)	2000/2001 tanévre(Ft)	2001/2002 tanévre (Ft)
1.	BUDAPEST Budapesti Gazdasági Főiskola (Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Főiskola)	3000000	0	0
2.	BUDAPEST Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (Budapesti Műszaki Egyetem Diákközpont)	4000000	1000000	1567000
3.	BUDAPEST Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE BTK)	4000000	4000000	3361000
4.	BUDAPEST Gábor Dénes Főiskola	1000000	1500000	1371000
5.	BUDAPEST Magyar Képzőművészeti Egyetem (Magyar Képzőművészeti Főiskola)	3120000	1120000	0
6.	DEBRECEN Debreceni Egyetem (Debreceni Egyetemi Szövetség)	3500000	2000000	1410000
7.	EGER Eszterházy Károly Főiskola (Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola, Pszichológia Tanszék)	1200000	1300000	979000
8.	GÖDÖLLŐ Szent István Egyetem (Gödöllői Agrártudományi Egyetem)	3569000	0	0
9.	MISKOLC Miskolci Egyetem	2000000	2000000	1567000
10.	NYÍREGYHÁZA Nyíregyházi Főiskola (Bessenyei György Tanárképző Főiskola)	1500000	1500000	1097000
11.	PÉCS Pécsi Tudományegyetem Központi Hallgatói Szolgáltató Iroda (JPTE Diákönkormányzat)	2000000	1500000	1097000
12.	PÉCS Pécsi Tudományegyetem Általános Orvosi Kar (POTE Orvostudományi Kar)	2000000	1000000	823000
13.	PILISCSABA Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK	3000000	1860000	1175000
14.	SOPRON Soproni Egyetem	2500000	0	0
15.	SZEGED Szegedi Tudományegyetem (JATE Pszichológia Tanszék)	1500000	3536000	1550000
16.	SZEGED Szegedi Tudományegyetem Egészségügyi Főiskolai Kar (Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem Főiskolai Kar)	1500000	0	800000
17.	SZEGED Szegedi Tudományegyetem (JATE Hallgatói Iroda)	1500000	0	0
18.	SZÉKESFEHÉRVÁR Kodolányi János Főiskola	3000000	3273000	2303000
19.	SZOLNOK Szolnoki Főiskola (Kereskedelmi és Gazdasági Főiskola)	3000000	3000000	2116000
20.	ZSÁMBÉK Apor Vilmos Katolikus Főiskola (Zsámbéki Katolikus Tanárképző Főiskola)	1000000	400000	784000
	Összesen:	47,889,000	28,989,000	22,000,000

A DEBRECENI EGYETEM MENTÁLHIGIÉNÉS PROGRAMJÁNAK BEMUTATÁSA

Berényi András

Az Egyetemi Tanács 2001. október 7-i ülésén az országban egyedülálló Mentálhigiénés Program beindításáról döntött. Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy szükség van erre a programra. Mivel a Debreceni Egyetem megalakulásával több mint 23.000 fiatal és mintegy 7.000 egyetemi dolgozó munkahelye jött létre. Ez a hatalmas létszám tette szükségessé, hogy a külföldi példákhoz hasonlóan átfogó és helyi sajátosságokat figyelembe vevő, komplex mentálhigiénés program és akcióterv került megvalósításra, az országban elsőként. A drogstratégia megalkotásával a jövő értelmisége számára, ne csak az oktatás, hanem a mindennapi élet problémáiban is támogatást és segítséget biztosítsunk.

A program célkitűzése

A Debreceni Egyetem számára jelentős előrelépést jelentene, hogy már a meglévő tapasztalatokra támaszkodva egy **átfogó komplex mentálhigiénés stratégia kidolgozása** történik, széles társadalmi összefogással interdiszciplináris szemléletben. A nyugat-európai felsőoktatási intézmények rendelkeznek ilyen stratégiákkal és külön stábot, illetve speciális segítő intézményeket hoznak létre erre a feladatra, vigyázva arra, hogy az oktatói és segítői szerep ne mosódjon egybe.

A Debreceni Egyetem mentálhigiénés stratégiájának kidolgozása egyetemi mentálhigiénés program koordinátor/ referens közreműködésével történik.

A cél megfogalmazásnál körülírt meghatározottságon túl mértéktartónak is kell lennünk, hiszen gyakran előre nem látott szituációk is kialakulhatnak. A későbbi kudarc elkerülése miatt nem szabad a vágyakat irreális mértékben beépíteni a programba. Több éves programban érdemes gondolkodni, ami teljesen beépül az egyetem életébe.

A jelenség pszichoszociális összetettsége miatt már nem elég az eseti kezelés. Szükségesnek tűnik egy szervezett és szakmai alapossággal tervezett, illetve kivitelezett preventív szemléletű szakmai program kidolgozása. Ettől lehet hosszú távú eredményeket remélni. A stratégia megvalósítása és továbbfejlesztése megfelelő ütemezés és munkaterv alapján fokozatos építkezéssel valósítható meg.

A program végrehajtásának területei

Nagyon fontos, hogy több szinten és formában foglalkozzunk a mentálhigiénés problémákkal. Ennek színtereit állandóan bővíteni szükséges. Néhány terület a teljesség igénye nélkül:

- A már meglévő programok (diáktanácsadás) rendszerének továbbfejlesztése.
- Koordináció a program megvalósításában.
- Alacsony küszöbű speciális konzultációs szolgálatok kialakítása.
- Közreműködés a mentálhigiénés és drogreprevenációs ismeretek beépítésében az alap és szakképzésbe.
- Mentálhigiénés szemléletformáló rendezvények.
- Alternatív szabadidős tevékenységek szervezése
- Sportprogramok, a témával kapcsolatos filmvetítések, vetélkedők, versenyek.
- Személyes és telefonos segítség lehetőségeinek biztosítása, az anonimitás biztosítása mellett.
- Kortárssegítői programok beindítása a hallgatók aktivizálásával
- Szakmai tanácskozások, képzések és személyiségfejlesztő tréningek szervezése.
- A kollégiumok mentálhigiénés ellátásának megszervezése
- A mentálhigiénés szemlélet terjesztése írott és elektronikus formában
- Forrásteremtés, pályázat a program finanszírozására

„Ariadné- fonala” alacsony küszöbű mentálhigiénés és drogzonzultációs szolgálat

Az elmúlt félévben a hét minden napján vártuk a hallgatókat az alacsony küszöbű mentálhigiénés szolgálatunkba.

12 pszichológus, mentálhigiénikus, szociális munkás szakember kapcsolódott be a munkába. A szupervíziós alkalmakra 2 havonta került sor.

A szolgáltatást a legutóbbi félévben 41 hallgató vette igénybe (16 fiú 25 lány) 116 alkalommal. A leggyakrabban a következő problémákkal fordultak a szolgálathoz:

- tanulási zavarok
- párkapcsolati problémák
- szülő – gyerek konfliktus
- alkohol, kábítószer fogyasztással kapcsolatos problémák

„Szalmaszál” ifjúsági lelkisegély telefonos szolgálat

A 2002. szeptemberében indult el a szolgálat. A stáb tagjait az egyetem hallgatóságából toboroztuk, akik 50 órás képzésen vettek részt, amely során egy 20 órás személyiségfejlesztő – kommunikációs tréninget egy 30 órás speciális telefonos ügyelői képzés követett. A képzést követően a frissen végzett ügyelők további tapasztalatokat a hospitálások alkalmával szereztek, mielőtt ténylegesen szolgálatba álltak.

A szolgálat péntek este 18. 00 órától vasárnap este 18 óráig várja a fiatalok hívásait.

Internetes lelki tanácsadói képzés

A Debreceni Egyetem Mentálhigiénés Programja a tavaszi félévben egy internetes tanácsadói képzést indított. Mivel információs társadalomban élünk és az egyetemi hallgatók egyre inkább használják az Internetet, szükségesnek tartottuk egy új szolgáltatás beindítását. Ennek első lépcsőfokaként képeztünk ki kortárssegítő hallgatókat internetes lelki tanácsadónak dr. Grezsa Ferenc –a Magyar Mentálhigiénés Szövetség elnöke – vezetésével.

A stáb tagjait az egyetemi kortárssegítőkből toboroztuk, hogy később érvényesülhessen az a feltevésünk, hogy kortársi mivoltukból adódóan hallgatók könnyebben segíthetnek hallgatóknak problémáik megoldásában. A 90 órás képzést 10 hallgató végezte el sikeresen, amely során egy 30 órás internetes tanácsadói tréninget, egy 30 órás speciális internetes ügyelői képzés követett.

A képzést követően a frissen végzett tanácsadók további tapasztalatokat a 30 órás hospitálás alkalmával szereztek, mielőtt ténylegesen szolgálatba állnak. A gyakorlat helyszíne a: www.necc.hu internetes portál, ahol jelenleg is működik középiskolások részére levelezési tanácsadás.

Kortárs segítés

A Mentálhigiénés Program az előző év hagyományait folytatva, a 2003. év tavaszi félévében is kortársképzést hirdetett. A képzés most is 50 órából állt, amely egy 20 órás személyiségfejlesztő tréninggel kezdődött egy külső helyszínen (Perén). Ez az első szakasz a csoportkohézió kialakítását szolgálta, majd a további 30 órában szereztek a hallgatók olyan gyakorlati tudást, mint a drogok ismerete, HIV/AIDS prevenció, a szenvedélybetegségek kialakulásának megelőzése, a kortárssegítés lényege, krízisintervenció.

A képzést 14 hallgató végezte el, akik bekapcsolódtak a többi kortárssegítő munkájába.

„Mozgó – társ” szolgálat

A „Mozgó – társ” szolgálat egy olyan tevékenység, amely során a kortárssegítő fiatalok megjelennek az egyetem különböző rendezvényein és nagyobb bulikon, és jelenlétükkel biztosítják, hogy az érdeklődők megfelelő információhoz, illetve adott esetben tanácshoz jussanak.

A tavaszi félévben kortárssegítőink ott voltak a Lovardában megrendezett Fesztelen Fesztiválon, az Egyetemi Kollégiumi Héten, továbbá koncerteken. Ezen kívül a nyáron 10 hallgató, ugyanezzel a szolgáltatással vett részt a Sziget Fesztiválon is, amelyet egy felkészítő tábor előzött meg.

Honlap- lelkiero@delfin.unideb.hu

Célunk egy komplex, a hallgatók mindennapi életét érintő lelki egészségvédelemmel foglalkozó interaktív honlap megalkotása volt. Információs társadalomban élünk ezért nagy szerepe van az újfajta információ közvetítésnek. Szerencsére ma már minden hallgató számára elérhetőek az informatikai szolgáltatások, nőtt az egyetem számítógépparkja, a kollégiumokba bevezették az internetet, folyamatban van az elektronikus tanulmányi adminisztráció bevezetése. A honlap szerkesztése jelenleg is folyik.

A portál tartalma:

- A pszichológiai kultúra terjesztése
- Levelezési lista kiépítése, válaszadás az e-maileken érkezett kérdésekre
- Rendszeres virtuális, interaktív fogadóórák tartása
- Rendszeres beszámolók a mentálhigiénés program megvalósulási területeiről
- Hírlevél terjesztés
- Mentálhigiénés, pszichológiai, szociális és egészségügyi szolgáltatások címei

Gólyatábori program

A Mentálhigiénés Program munkatársai augusztus folyamán az ország különböző területein megrendezésre került egyetemi gólyatáborokon látogatást tettek. Beszámoltak a program eddigi eredményeiről, valamint felhívták az elsős hallgatók figyelmét a program szolgáltatásaira.

Kilenc helyszínen a program két munkatársa és két kortárssegítő látogatta meg a közel 1400 elsőt. Úgy érezzük, hogy eredményesek voltak a látogatások, hiszen a hallgatók örültek a megkeresésnek és jelezték, hogy szívesen vennék igénybe a program szolgáltatásait.

Rádióműsor

2002. áprilisában indítottuk el a Mentálhigiénés Program műsorát LELKI – FRÖCCS címmel, amely a Friss Rádió „Egyetem Tér” című műsorblokkjában hallgatható minden páratlan hét keddi napján 19. 00 – 19. 30 – ig. A rádióműsor célja elsősorban a mentálhigiénés program minél szélesebb propagálása, valamint a mentálhigiénés szemlélet terjesztése a hallgatók körében. A műsorok alkalmával rendszeresen információt adunk a mentálhigiénés program aktuális híreiről és legújabb szolgáltatásairól.

Kiadványok

A tavaszi félévben jelent meg a program 2002. évi beszámolója, amely 1000 példányban készült el. A beszámolót elküldtük az egyetem minden tanszékének, valamint az ország felsőoktatási intézményeinek. A beszámolóra kedvező visszajelzéseket kaptunk az ország különböző területeiről.

Ment – a – levél

A minél szélesebb körű tájékoztatás érdekében készítjük a Mentálhigiénés Program havonta megjelenő információs kiadványát a „Ment – a – levelet”, melyben beszámolunk a program adott hónapra vonatkozó aktualitásáról és az egyetemi hitélet fontosabb rendezvényeiről, programjairól. Valamint lehetőséget biztosítunk a kortárssegítő hallgatóknak cikkeik megjelentetésére a mentálhigiéné témakörében.

Mentálhigiénés és drogpreevenciós szakkönyvtár

A mentálhigiénével és drogokkal kapcsolatos szakkönyvtár mintegy 200 darab szakkönyvvel rendelkezik, folyamatosan szerezzük be a témához kapcsolódó irodalmakat. A könyvtár állományát megjelentetjük a program honlapján is. A későbbiekben videokazetták gyűjtését is tervezzük.

A könyvtár létrehozásával a célunk a következő volt:

- a mentálhigiénével és drogokkal kapcsolatos minél szélesebb körű szakirodalom összegyűjtése
- a hallgatók számára kölcsönzési lehetőség biztosítása
- könyvek kölcsönzésekor személyes kapcsolat kialakítása a kölcsönzőkkel
- a program képzéseihez szakirodalom biztosítása

Mentálhigiénés ösztöndíj program

A program célja volt, hogy a hallgatókat ösztönözzük a mentálhigiénével kapcsolatos témák kidolgozására és a témákban való elmélyülésre. Elsősorban olyan hallgatók jelentkezését vártuk, akik érdeklődnek témánk (az egyetemi hallgatók mentálhigiénés problémái) iránt és önkéntes jelentkezésük garanciát nyújt számunkra a „szerződés” létrejöttéhez.

A téma iránti érdeklődés a munka folytatásának lehetősége, az erről gondolkodás kölcsönös maradt. Tervezzük a kutatást végző hallgatók számára rendszeres találkozási lehetőség biztosítását.

Esélyegyenlőség program

2002-ben az oktatási miniszter 29/2002. (V. 17.) számú rendeletében szabályozta a fogyatékkal élő felsőoktatásban tanuló hallgatók esélyegyenlőségének biztosítását. Ez a feladat teljesen új még az egyetemünk számára.

Az Egyetemi Tanács 2002. október 10-én fogadta el „A fogyatékossgal élő hallgatók tanulmányainak folytatásához szükséges esélyegyenlőséget biztosító feltételek”-ről szóló szabályzatot. A szabályzat a rendelet alapján készült el és a hallgatók számára a tanulmányi tevékenységük segítésének módjairól és az esélyegyenlőség biztosításáról fogalmaz meg alapvető tudnivalókat. A szabályzat alapján, a karokon saját fogyatékos ügyi tanácsot kell alakítani és a helyi eljárási, és támogatási rendszert kell kidolgozni. Sajnos ez nem minden karon történt meg. Az Egyetem eddig az akadálymentesítés területén igyekezett eleget tenni az előírásoknak. A Debreceni Egyetem rektora 2002. november 1-vel a mentálhigiénés program koordinátorát egyetemi fogyatékos ügyi koordinátori feladatokkal bízta meg. Így a Mentálhigiénés Program ad keretet a fogyatékkal élő hallgatók támogató programjának.

2003. március 4-én tartotta első ülését a fogyatékossgal élő hallgatók ügyeinek egyetemi bizottsága (FÉB) és ekkor került elfogadásra a bizottság működési rendje is.

Széles körben felhívást tettünk közzé az egyetemre beiratkozó fogyatékkal élő hallgatók számára, hogy jelentkezzenek a kari koordinátoroknál.

2003. április 17-én a kari fogyatékos ügyi koordinátoroknak egy napos továbbképzést szerveztünk azzal a céllal, hogy a kari koordinátorok segítséget kapjanak a tevékenységük ellátásához. Erre az alkalomra Nagy Gézát a Student Service vezetőjét hívtuk meg.

6 hallgató kért segítséget a tanulmányaival kapcsolatban. A FEB döntése alapján egy vak hallgatót segítettünk, hogy az OTDK konferencián részt vehessen Győrben.

Az irodánk közreműködésével a Debreceni Egyetem könyvtára Braille nyomtatót nyert a Fogyatékosok Esélye Közalapítvány „Látássérült személyek információhoz való hozzáférés segítő eszközök beszerzése” című pályázatán. Ezek az eszközök a könyvtárban kerülnek elhelyezésre.

Európai egyetemek találkozója

A Debreceni Egyetem Dr. Abádi Nagy Zoltán – külső kapcsolatok rektor helyettese – képviselőként a mentálhigiénés programot mutatta be a 2003. tavaszán tartott Európai Egyetemek Padovai Kongresszusán, ahol javaslat született hasonló komplex mentálhigiénés programok beindításáról.

Záró gondolat

Reméljük, hogy ez a rövid beszámoló is érzékeltette, hogy a Debreceni Egyetem komplex mentálhigiénés programja milyen területeket ölel fel és hogy milyen feladatokat kell ellátnia.

KORTÁRSSEGÍTŐ PROGRAM A DEBRECENI EGYETEMEN

Szentkatolnay Miklós

Lelkierő Fiatalon a Fiatalokért Egyesület

A Debreceni Egyetem Mentálhigiénés Program a 2001/02-es év második félévében indított először 50 órás Kortárssegítő képzést. A képzés célja egy egyetemi kortárssegítő csoport létrehozása volt, amely a megfelelő képzés elvégzése után szervesen kapcsolódik az egyetemi Mentálhigiénés Programhoz. Mindez egy helyi, jól működő középiskolás kortárssegítés továbbfejlesztése, amely során az egyetem diákjai részesültek képzésben, hogy minimális felkészültséggel tudjanak segíteni rászoruló társaiknak.

Hogy miért pont kortárssegítés? A szakmai tapasztalatok azt mutatják, hogy a fiatalok a középkorú segítőkkel sokkal nehezebben találják meg a hangot, mint a hasonló korú segítőkkel, ezért tartjuk nagyon fontosnak, hogy közvetlenebb kapcsolat alakuljon ki a kortársakkal. Ez jelenthet a segítő fiatal számára nehézséget, a határtartásban, a túl közel kerülésben. Ezekre a speciális helyzetekre is felkészítette őket a képzés. A képzés természetesen nyitva állt a Debreceni Egyetem összes hallgatója előtt, akik belső motivációt éreznek, hogy társaiknak segítsenek a lelki problémáikban, illetve tenni szeretnének azért, hogy csökkenjen a kortárs ifjúság veszélyeztetettsége.

Az érdeklődő hallgatóknak hirdetésekkel („Lelki fröccs” rádióműsor), felhívásokkal (plakátok, szórólapok) és személyes megkereséssel ajánlottuk a képzést, amelyet a tavaszi félévben 12, az őszi (2002/03-as tanév I. félév) már 37 és tavasszal újabb 12 (összesen 61) hallgató végzett el sikeresen.

A képzés 50 órából áll, amelynek első 20 órája önismereti, kommunikációs és készségfejlesztő tréning, mely során a hallgatók jobban megismerik saját magukat, javul az empátiás képességük, és megtanulnak másra odafigyelni. A megmaradt 30 órát, hat óras részekre bontottuk és egy – egy alkalom során különböző ismereteket szereztek a diákok a kortárssegítésről, szenvedélybetegségekről, a segítség formáiról és jellegéről, illetve a megelőzés lehetőségeiről. Az utolsó találkozáskor a csoport közösen értékelt a képzést, saját és egymás részvételét, majd megegyeztek a közös folytatásról. A Mentálhigiénés Program további támogató szerepet vállal a létrejött közösségek működéséhez, valamint 2003. őszén, újabb 50 órás továbbképzési programot szervezett a Kortárssegítő Csoport tagjainak.

Kortárssegítő Csoport tevékenysége

A képzés elvégzése után a hallgatók bekapcsolódnak a Mentálhigiénés Program megvalósításába. Önálló munkacsoportokat alakítottak, amelyek függetlenül, de együttműködve dolgoznak:

- Rádiós csoport (a „Lelki Fröccs” rádióműsor szerkesztése és vezetése a Friss Rádió Egyetem tér című műsorában)
- Telefonos lelki tanácsadásban való részvétel („Szalmaszál” telefonos lelkisegély szolgálat)
 - Internetes csoport (honlap fejlesztés és karbantartás, kortárssegítő csoport levelezőlistájának üzemeltetése, tanácsadó szolgálat kialakítása)
 - A Mentálhigiénés Program információs kiadványának (Ment – A – Levél) írása, szerkesztése
 - Mozgó – társ szolgálat (plakátozás, segítő és információs stand működtetése az egyetem rendezvényein, részvétel a Sziget 2003 fesztiválon)
 - Saját egyesület létrehozása (Lelkierő Fiatalon a Fiatalkért Egyesület)
 - Kortárssegítők Országos Találkozójának szervezése (2003. október 09.)
 - Egyetemi Drogmentes Nap szervezése (2003. november 27.)

A kortárssegítő csoport jelenleg 21 főből áll, amelyet két, a csoport által választott koordinátor irányít. Ők a felelősek a kapcsolattartásért, programok szervezéséért és az információk terjesztéséért. A Mentálhigiénés Program szakmai és infrastrukturális háttérrel biztosít működéshez. A csoport tagjai kéthetente egy alkalommal találkozót szerveznek, ahol beszámolnak tevékenységükről és terveikről.

A következő időszak egyik nagy feladata az utánpótlás biztosítása és az öntevékenység kialakítása. A Mentálhigiénés Program továbbra is vállalja a képzések lebonyolítását, míg a Kortárssegítő Csoport egyre önállóbb működést valósít meg, amelynek területét az egyetem, háttérét az egyesület adja.

A SZEGEDI DIÁKCENTRUM UNIVERSITAS MŰKÖDÉSÉNEK BEMUTATÁSA

Dr. Szenes Márta és Katona Miklós

A Diákcentrum Universitas 1992-ben alakult Szegeden, az akkori egyetemek és főiskolák szakembereinek és diákjának kezdeményezésére. Az elindításra egy a működés finansziális kereteit biztosító mentálhigiénés tevékenységre meghirdetett sikeres pályázat adott lehetőséget.

A Diákcentrum megalakulásakor alapkoncepciójának lényege az volt, hogy a pszichológia legkülönbözőbb eszközeivel segítse a felsőoktatásban tanuló diákok beilleszkedését az új tanulmányi keretekbe, biztosítsa eredményes fejlődésüket a pályára való felkészülés során, segítsen a karrierépítésben, valamint a jövőtervezésben; továbbá támogassa az életkori sajátosságokból adódó krízisek, feladatok megoldását.

Filozófiánk megfogalmazásának egyik sarkalatos pontja az az érték, mely szerint a felsőoktatásnak felelősséget kell vállalnia a személyiség egészének fejlődéséért, nem kizárólag az intellektuális szféra fejlesztéséért. Tapasztalataink szerint Szeged olyan optimális méretű egyetemi város, ahol képes egy egységes koncepcióval, átfogó programmal, ám több helyszínnel tevékenykedő központ jól működni.

Meg kell említenünk, hogy a Diákcentrum stabilabb és folyamatos működése érdekében 1994-ben alapítványt hozott létre s azt követően több szálon nyílt lehetőség a pénzügyi feltételek biztosítására. A civil szervezetként való működés számtalan új tapasztalatot hozott, s lehetőség nyílt a non-profit szférával való kapcsolatrendszer kialakítására.

Az 1999-ben Soros Alapítványtól nyert sikeres pályázat megteremtette annak lehetőségét, hogy központunk képes legyen szolgáltatásait bővíteni s esetleg az eredeti koncepciónak megfelelően elérhetővé tenni a Szegedi Tudományegyetem hallgatóinak egésze számára.

Különösen fontosnak értékeltük a Soros Alapítvány azon kitételét, hogy az anyaintézménynek státuszok létesítésével kellett hozzájárulnia a központok működéséhez. A Diákcentrum életében először történt meg, hogy az egyetem elvi egyetértésén túl anyagi síkon is kifejezte együttműködési szándékát.

A következőkben dióhéjban összegeznénk, miben változtatta meg a Diákcentrum életét a sikeres Soros Alapítványi pályázat:

- Két főállású alkalmazott.
- Szolgáltatásainkat négyszer több hallgató érheti el.
- Szélesebb körű reklám, propaganda tevékenység lehetséges.
- Rendszeres belső szakmai továbbképzés a stáb számára (fél évente 20 óra).

- Új kortárs segítő képzés indulása.
- Valódi párbeszéd elindulása az egyetem vezetésével, és más diákszervezetekkel.

Jelenleg Diákcentrum Universitas az Egészségügyi Főiskolai Karon működő diáktanácsadóval közösen a Szegedi Tudományegyetem hallgatóinak mentálhigiénés ellátására vállalkozik. A Diákcentrum nem kapcsolódik egyetlen korábban meglévő szervezeti egység részéhez sem (pl. tanszék, hallgatói iroda, stb.). Szervezetileg önálló, mellérendelt kapcsolatban van más öntevékeny diákszervezetekkel.

Belső szervezeti felépítését tekintve egy kortárs segítésre szerveződött – **az egyetemen bejegyzett – öntevékeny hallgatói csoport** és egy szakemberekből álló csoport kooperációja alkotja a **Diákcentrumot**. A Diákcentrum egészét a szakmai vezető fogja össze egy személyben, aki felel az ott zajló szakmai munkáért, illetve pénzügyi vonatkozásokért. A tevékenységet társadalmi munkában, nem függetlenített státusz keretében végzi, mely tény jelentős mértékben megnehezíti a feladatok folyamatos és magas szintű ellátását. A tanácsadó munkájába bekapcsolódó szakemberek részidőben, önkéntesen, vagy ösztöndíj ellenében végzik tevékenységüket. Az **öntevékeny kortárs segítők** csoportját egy közösen megválasztott hallgató fogja össze, aki folyamatos konzultációs kapcsolatban van a szakmai vezetővel.

A Diákcentrum adminisztratív feladatainak ellátása, a pályázatok figyelése, a pályázati elszámolások elkészítése, az iroda és a kortárs csoport működését összekötő feladatok koordinálása az irodavezető feladata, aki 1999-től főállásban látja el az említett munkakört.

Diákcentrum különös figyelmet fordít arra, hogy a folyamatosan változó szükségleteket észlelje, illetve azokra megfelelő programokat, szolgáltatásokat építsen. A változó egyetemi létre való gyors reagálást különösen jól segítik a központunkban tevékenykedő kortárssegítők.

Diákcentrum profiljából adódóan célunk az egyetemen tanuló diákok mentális jólétének szolgálata. Alapelvünk, hogy minden hallgató térítés mentesen érhesse el olyan szolgáltatásokat, melyek az optimális testi, lelki, szellemi fejlődés feltételei, s melyek egyébként nem képzik részét a hivatalos felsőoktatási tanulmányoknak.

Alapelvünk továbbá, hogy minél korábban teremtsünk a hallgató számára a zökkenőmentes életvezetéséhez szükséges körülményeket, hogy az értékes tanulmányi időből minél kevesebb teljen el a tájékozódással, alkalmazkodással.

Kiemelten fontosnak tartjuk, hogy szolgáltatásaink könnyen elérhetőek legyenek, ne legyenek kiváltságos és hátrányos csoportok az egyetemen. Az esetleges induló hátrányok csökkentését is szem előtt tartjuk (kis településről származók, mozgássérültek, kollégisták).

Az újonnan jelentkező szükségletekre gyorsan és rugalmasan próbálunk szolgáltatást szervezni.

A Diákcentrum Universitas következő feladatokat látja el:

- Egyéni pszichológiai, életvezetési tanácsadás
- Csoportos tájékoztatás, tanácsadás, tréningek
- Információs bázis kiépítése és működtetése
- Öntevékeny csoportok létrejöttének facilitálása
- Tematikus rendezvénysorozatok (előadások, filmklub)
- Önmenedzselés, PR tevékenység
- Kapcsolatépítés az egyetemen belül és azon túl.
- Fogyatékkal élő hallgatók segítése

Kapcsolattartás a Szegedi Tudományegyetem vezetésével és hallgatói szervezeteivel.

Az egyetem fontosabb fórumaihoz, vezető tisztségviselőihez félévente készül jelentés a Diákcentrum tevékenységének dokumentálása céljából. Az egyetem új rektori vezetése ez év szeptemberétől nagyobb figyelmet fordít tanácsadónkra. Részt veszünk azokon a fórumokon, ahol a hallgatói ügyekben történő változások előkészítése folyik. Továbbá az egyetemi és kari vezetők rendszeresen kérik fel a Diákcentrum szakmai stábját munkatársaik mentálhigiénés képzésére, amely megbízások a tevékenység szakmai elismerését húzzák alá.

Az egyetemeken belüli hallgatói szervezetekkel való párbeszéd nem volt jellemző a megalakulás időszakára. Érdemi kapcsolatalakítás akkor indulhatott el, amikor már a Diákcentrum is rendelkezett kapcsolatokkal, néhány nagy sikerű rendezvényt lebonyolított, valamint kezdte megtanulni, hogy miként artikulálja magát az egyetem terében.

Napjainkra sikerült elérnünk, hogy a Diákcentrum munkáját a **Hallgatói Önkormányzat**, valamint a szintén a hallgatók felé szolgáltatást nyújtó **Hallgatói Iroda elismeri**, munkánkról kölcsönösen tájékoztatjuk egymást, bizonyos feladatokat egymással **kooperálva** oldunk meg. Tehát a párbeszéd megfelelő, de a megvalósult közös programok száma viszont még mindig kevés.

A diáktanácsadónk kapcsolata a **Hallgatói Állásközvetítő és Karrierirodával kiváló**. Az elmúlt évben az **Állásbörze** szervezésében **közösen** vettünk részt, illetve speciális tréninget szerveztünk végzős hallgatók számára.

Míg a **diáktanácsadó a karriertervezés pszichológiai síkját vállalta fel**: megfelelő egyénre szabott pályaorientáció, életút- és karriertervezés, első interjú technikák oktatása, addig a **Karrier Iroda rendelkezik** azokkal az **adatbázisokkal**, ahol a végzős hallgatók és a munkaadók egymásra találhatnak.

A diáktanácsadó csak akkor képes eredményesen működni hosszabb távon, ha szűkebb és tágabb környezetével folyamatos kapcsolatot tart. Az eddig bemutatott egységeken túl említést kell tennünk az ambuláns Felnőtt Ideggondozóról, valamint a Pszichiátriai Klinikáról. Amennyiben pszichológiai tanácsadásunk során kompetencia körünkön kívül eső problémával találkozunk, mindenképpen megteremtjük a hidat a megfelelő egészségügyi intézmény felé.

A prevenció terén végzett munkánk során aktív kapcsolatban vagyunk Szegeden és Makón néhány középiskolával (osztályfőnöki órák tartása), illetve nagyobb kollégiumokkal (önismereti csoportok, káros szenvedélyek prevenciója).

A Diáktanácsadók munkáját országos szinten a Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület koordinálja, amelynek létrejöttében oroszánrészt vállaltak központunk munkatársai. A Diákcentrum Universitas épp a Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület közvetítésével képes volt számos újonnan alakuló Diáktanácsadó számára konzultációt szervezni, nyílt napot rendezni, illetve rendszeres szupervíziót biztosítani.

A Soros Alapítvány támogatásának megszűnése után is sikerült életben tartani a diáktanácsadót. Ez nagyrészt annak köszönhető, hogy a kortárssegítőink önkéntesen dolgoznak az alapítványnál, akik át tudták venni a kiesett szakemberek munkáinak egy részét, és új költség takarékos programok szervezésével biztosították az iroda folyamatos működését.

Munkánkban jelentős bővülést hozott, hogy a diáktanácsadó szakmai vezetése felvállalta a fogyatékkal élő hallgatók támogatásának ügyét és ezt az egyetemi tanács is jóváhagyta. Vezetésünkkel kezdte meg munkáját, az Esélyegyenlőséget Biztosító Bizottság.

A bizottság mellett a Diákcentrum Universitas feladata, hogy a fogyatékkal élő hallgatóknak nyújtandó speciális segítő munka humánusabb, empatikusabb és szakmaibb körülmények között valósuljon meg.

A Diákcentrum vállalja a hallgatókkal való kapcsolattartást, az igényeik felmérését, egy központi speciális jegyzet és eszköztár létrehozását, a hallgatók életvezetését érintő kérdésekben való pszichológiai tanácsadást, továbbá az oktatók, egyetemi dolgozók és a hallgatók társadalmi felelősségvállalásának érzékenyítését.

A Diákcentrum Universitas tehát új feladatok felvállalásával és az esélyegyenlőség biztosításának szélesítésével végzi a több mint tíz éve tartó folyamatos munkáját a Szegedi Tudományegyetemen.

ESÉLYEGYENLŐSÉG BIZTOSÍTÁSÁT SEGÍTŐ TANÁCSADÓ PORTÁL LÉTESÍTÉSE A FETA GONDOZÁSÁBAN

Kiss István

ELTE PPK

Az IHM-ITP-2/E Tartalomfejlesztési pályázat a fogyatékkal élők életminőségének javításáért pályázat keretében a Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület gondozásában az esélyegyenlőség biztosítását segítő tanácsadó portál létesítése valósult meg.

A pályázat és a portál célja, a fogyatékkal élő fiatalok felsőoktatási integrációjának, inklúziójának segítése a tanácsadás és információszolgáltatás, valamint a virtuális közösségteremtés – fórum biztosítás - eszközeivel.

Az esélyegyenlőség biztosítása érdekében már 1997-ben megkezdődtek az egyeztető tárgyalások az Oktatási Minisztérium, a fogyatékosok érdekképviseleti szervei, a hallgatókat támogató egyesületek, szociális szakemberek között.

E program szerves részeként a tervezett koordinátori hálózat képzéséhez, kiépítéséhez szakmai háttérrel biztosító gyógypedagógiai intézmények és a Felsőoktatási Diáktanácsadók Egyesületének képviselői átfogó intézkedési koncepciót dolgoztak ki a fogyatékos hallgatók integrálásának megvalósításához.

A koordinátori hálózat eredményes működtetéséhez elengedhetetlen feltételként mutatkozott a korszerű, gyors tanácsadói rendszert segítő informatikai háttér biztosításának igénye.

Az IHM-ITP-2/E Tartalomfejlesztési pályázat a fogyatékkal élők életminőségének javításáért elnevezésű pályázat keretében a Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület vállalta a fogyatékos hallgatók és a felvételi előtt álló középiskolai tanulók számára az információkhoz való hozzáférés lehetőségnek megteremtését, amellyel segít leküzdeni a fogyatékosból fakadó problémák egy részét: nevezetesen csökkenteni az információkhoz való hozzáférés nehezítettségéből fakadó hátrányokat.

Az információs portál létrehozását indokló tényezők:

Az esélyegyenlőség biztosításának súlyos problémáját jelenti, hogy az intézmények többsége nem rendelkezik megfelelő nyilvántartással, amelyből a korlátozottsággal élő hallgatók, hallgatójelöltek száma megállapítható lenne.

Hiányosak a nyilvántartások a koordinátori pozíciókat illetően is, így nehezített a hozzáférés a speciális támogatásra szoruló fiatalok számára a támogatási lehetőségekről szóló információkhoz, akadályozott a segítségkérés lehetősége.

A honlap kiépítése előtt a hallgatók, felvételi előtt álló középiskolások csak korlátozott mértékben jelezheték igényüket a felsőoktatási intézmények felé, hiszen nem találhatták meg a felelős embereket. Az intézményi infrastruktúra és az információáramlás hiányos volt.

Hiányosak azok a nyilvántartások is, amelyek az egyes intézmények által nyújtandó tárgyi és személyi feltételek részletezésével támogatják a fiatalokat felsőoktatási karrierjük tervezésében.

A jelenlegi tájékoztató rendszer nem tartja nyilván az intézmények speciális szolgáltatásait, az akadálymentesítés és tananyaghoz való hozzáférés különleges lehetőségeit (hanganyagok, speciális programok, különféle audio-vizuális segédeszközök). Emiatt alapjaiban sérülhet az esélyegyenlőség – már az intézmény és szakválasztás fázisában.

Hiányos a sérült fiatalok ellátásában résztvevő koordinátorok és különleges képzettségű szakemberek nyilvántartása, és nehézkes az elérésük. Nincsen központi nyilvántartás, amelynek segítségével az érintettek tájékozódhatnak a segítség tárgyi és személyi feltételeinek részleteiről az egyes intézmények, karok és szakok viszonylatában

Nem megoldott a viszonylag szerény számban rendelkezésre álló speciális segédeszközök, (audio-vizuális segédeszközök, programok, készülékek) igény szerinti koordinálása az egyes felsőoktatási intézmények között.

Hiányos a kommunikáció a sérült fiatalok ellátására létrejött civil szervezetek, valamint a diáktanácsadás feladatait ellátó központi költségvetésből finanszírozott, illetve egyetemi/főiskolai kezdeményezéssel született diáktanácsadó központok között.

Hiányzik a fejlett kommunikációs rendszerre alapozott, napi kapcsolattartást biztosító informatikai háttér a fogyatékos hallgatók támogatásának biztosításában, a segítségükben résztvevő munkatársak szakmai képzésében.

Mozgásukban, észlelésükben korlátozott fiatalok esetében még nehezebb fokozottan jelentkezik a sérültség függvényében a problémák megoldásához igénybe vehető tanácsadási szolgáltatások elérhetőségének nehezítettsége

Az esélyegyenlőség biztosításával kapcsolatos problémák megoldásában a Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület által felállított új, tanácsadó portál az alábbi lehetőségeket kínálja:

Megvalósult az érintett fiatalok számára közösségteremtő szándékkal kínált levelezési listák, kapcsolattartó fórumok kialakítása. E platformok lehetővé teszik az érintettek számára az igények artikulációját.

A kapcsolattartási fórum segítségével a FETA hozzájárul az önkéntes alapon szerveződő hallgatói közösség kialakulásához, amely a jelenleg érintett (hozzávetőlegesen 400 főt) képviselő fogyatékosok számára biztosítja egymás megismerésének, a kapcsolat felvételének lehetőségét.

A kialakított levelezési listák és az oldalon kínált fórum-lehetőségek a felsőoktatási intézményekbe készülő sérült fiatalok számára is közvetlen tájékoztatói lehetőséget

biztosíthatnak a személyes tapasztalatok megosztásán keresztül, illetve segíthetik a várható hallgatói igények pontosabb felmérését: naprakész információt jelentve a felvételi és diplomaszerezés valós feltételeiről az egyes intézményekben.

A portál fórum-lehetőséget biztosít az ellátásban résztvevő szakemberek, koordinátorok, számára, értékes szakmai anyagokhoz való hozzáféréssel segítve a napi, problémamegoldó tevékenységet.

A portálon összegyűjtött információk segítik a költség hatékony intézményi gazdálkodást, mivel az adatbank információi hozzájárulnak a hallgatói igények kielégítését szolgáló eszközök nyilvántartásának naprakésszé tételéhez.

A portálon megjelenő információk segítségével a FETA összekapcsolja a sérült középiskolai diákokat, felsőoktatási hallgatókat, az ellátásukban résztvevő civil szervezeteket, oktatási intézmények által fenntartott tanácsadó szervezeteket. A kapcsolattartás biztosításával hatékonyabbá teheti a sérültek igényeihez igazodó erőfeszítések összehangolását.

A szakmai továbbképzés, forrásgyűjtés és tapasztalatcsere értékes, könnyen hozzáférhető alapját képezi a portál keretében kialakított hírek, szakmai anyagok rovat, amely a bevezetőben említett intézmények és a Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület szakmai, módszertani tapasztalataira építve segíti az információk közkinccsé tételét.

Az információs szolgáltatáson túlmutatóan közvetlen életvezetési tanácsadás valósítható meg a portálon elhelyezendő chat-szobák, és e-mail-es tanácsadó szolgáltatás keretében, amely a sérültségükből fakadóan hátrányos helyzetű fiatalok számára esetenként kizárólagos tanácsadási formát jelenthet.

A tanácsadó portál felállításához szükséges beruházás eszközigénye:

A továbbfejlesztés lehetőségét jelentik a szolgáltatás igénybevételében érintett hallgatók tapasztalatai az intézmények szolgáltató rendszerének igénybevételével kapcsolatban

Jegyzet és oktatási segédanyag börze (csere-oldal) hallgatóknak / oktatóknak – ennek lehetőségét az e-mail illetve chat-programok biztosítják

Ismertetések és linkek a civil szervezetek szolgáltatásainak, honlapjainak bemutatására

Továbbképzési és szakmai információs adatbank és fórum – a hírek, friss információk rovatban található anyagok jelentik a kiindulási pontot.

A portál szolgáltatása a főmenüből érhetőek el. Lehetséges keresési szempontok-szolgáltatások, intézmények (karok) alapján. Az adatbank folyamatos feltöltés és fejlesztés alatt áll, ugyanúgy, mint a hírek és szakmai újdonságok rovat.

A rendelkezésre álló információk függvényében folyamatos bővülés várható a fogyatékkal élő hallgatók számára hasznos linkgyűjteményben.

A portál jelenleg a felépítés, bővítés és tesztelés fázisában van. Már működő, rendelkezésre álló részei az e-mail szolgáltatás, chat, folyamatosan bővülő adatbázisunkban pedig az

intézményekre vonatkozó információk és a szolgáltatásokat nyújtó, támogatást biztosító szervezetek, cégek adatait gyűjtjük, és tesszük közzé.

A programozásban az egyszerűség, áttekinthetőség, könnyen kezelhetőség szempontjait igyekeztünk érvényesíteni, betartva a fogyatékkal élő személyek részére ajánlott programozási alapelveket.

AZ ELTE KORTÁRS SEGÍTŐ CSOPORT TEVÉKENYSÉGÉNEK BEMUTATÁSA

Kishonti Zsófia

ELTE

Az ELTE Életvezetési Tanácsadón belül működik a Kortárs Segítő Csoport, melynek tagjai főleg pszichológia szakos hallgatók, akik szakos tanulmányaik mellett belépésükkor a tanácsadó pszichológusai által szervezett tréningen vesznek részt.

Célunk egy olyan hallgatói központ létrehozása, mely az egyetemi élet minél szélesebb területén klubszerű hangulatban nyújt információt és segítséget.

A csoport legjelentősebb tevékenysége a tanácsadó irodákban tartott ügyelet. A hallgatók a hét bármely napján a kora délelőtti óráktól egészen estig megtalálhatják a kortárs segítőket problémáikkal, melyek általában a tanulmányi ügyektől a pszichológiai tanács kéréséig terjednek. A probléma jellegétől függően vagy a segítők állnak rendelkezésre, vagy hozzásegítik őket, hogy kapcsolatot teremthessenek a tanácsadó pszichológusaival.

Másik kiemelt jelentőségű programunk a minden évben a BTK-n és most már a PPK-n is megrendezett Bölcsész Börze, mellyel a végzős hallgatók jövőbeni elhelyezkedését szeretnénk elősegíteni előadásokkal és műhelyekkel. Ezekben az általános problémák mellett (mint CV, állásinterjú) a bölcsészek speciális helyzetét érintő problémákkal is foglalkozunk.

Emellett a jelenlegi és leendő hallgatókkal való kapcsolatfelvételt elősegítendő más tervezett programokon (mint Pszinapszis, EFOTT, vagy az egyébként most folyó EDUCATIÓ2000 kiállítás) is részt veszünk, illetve szórakoztatóbb jellegű programokat is szervezünk, mint a kéthetente megtartott filmklub.

Új keletű kezdeményezés, illetve igény volt a csoport tagjai részéről, hogy a fogyatékkal élő társainkat megkeresve és megkérdezve egy az ő igényeiknek megfelelő programot alakítsunk ki.

Ennek első lépéseként 2003. szeptemberében létrejött az első találkozó, amely bebizonyította, hogy valóban van erre igény. Ezen alkalommal főleg látássérült hallgatók jelentek meg, akiknél, mint kiderült, főleg a tananyag, könyvek, jegyzetek beszerzése jelent problémát. A különböző szakos hallgatók megosztották evvel kapcsolatos tapasztalataikat. Zárásképpen arról beszélgettünk, milyen keretek között folytathatnánk együttműködésünket. Szóba került további, hasonló jellegű találkozók, illetve más, szórakoztató jellegű közösségi programok szervezése is (mint pl. közös filmnézés).

De természetesen mindenek előtt elértük, hogy fogyatékkal élő hallgató társaink megismerjenek minket, és tudják, hogy bármilyen problémával fordulhatnak csoportunk tagjaihoz.

Amennyiben érdeklő tevékenységünk és további kérdései lennének, keressen fel minket!
Irodánk megtalálhatóak:

ELTE Kortárs Segítő Csoport (MUK)

1088.Budapest, Múzeum krt. 6-8 D ép. Alagsor 119. tel: 411-65-72, fax: 411-65-72
e-mail:kortarsinfo@freemail.hu

ELTE Kortárs Segítő Csoport (KAZY)

1075.Budapest, Kazinczy u. 23-27. Fszt. 1. tel: 461-45-00

A DIÁKTANÁCSADÁS ÉRTÉKEI ÉS VESZTESÉGEI

A SOROS ALAPÍTVÁNYNÁL LÉVŐ INTÉZMÉNYI BESZÁMOLÓK ALAPJÁN

Rajnai Nadinka

A Soros Alapítvány által támogatott 16 felsőoktatási diáktanácsadó intézményi támogatása ért véget 2003-ban. Célszerű rátekinteni a pályázati időszak eredményeire, – s mint a prezentációm címében is szerepel: a megmutatkozó veszteségeire.

A felsőoktatási tanácsadás igazán komoly fejlődési és „meggyökeresedési” lehetőséghez jutott azáltal, hogy a Soros Alapítvány pályázat útján elnyerhető –jelentős- anyagi forrást bocsátott a felsőoktatási intézmények rendelkezésére. Nem egyedül a pályázati tematika és a feladatra korábban elnyerhető pénzüsszeg nagysága hozott létre egy „rendkívüli” helyzetet, hanem az is, **ahogy** a pályázati támogatás elnyerésének **feltételeit a pályázati kiírás meghatározta** (ld. Geszti Judit beszámolója). A szakmai munkát korszerűen és igényesen meghatározó pályázati irányelveken túl nagyon nagy jelentőséget kell tulajdonítanunk annak, hogy:

1. nem egy éves időszakra korlátozódott a pályázati munka támogatása, hanem **3 évre**, ami **lehetővé tette**, biztosíthatta volna a tanácsadási munka **szakmai és szervezeti** kiépítésének, kibontakoztatásának, fejlesztésének folyamatát, s az elkezdett szakmai munka megszilárdulását, a tanácsadást végzők szakmai/egzisztenciális biztonságának feltételét képezhette (a korábban e témakörben kiírt pályázatok ilyen folyamatot, stabilizálódásra vonatkozó feltételeket nem biztosítottak. Az évenkénti pályázat következő évi elnyerésében senki sem lehetett biztos...)
2. Fontos eredménye „lehetett volna” a pályázati munkának, hogy a Soros Alapítvány szabta támogatási feltétel szerint a felsőoktatási intézmények vállalták, hogy **nem csupán a pályázati időszakban** biztosítják a **tanácsadói státust s az egyéb szükséges feltételeket** a feladathoz, hanem a projektidőszakot követően is.
3. Komoly értékkepző erőt jelentett az, ahogy a támogatási időszak 3 éve alatt a munka **folyamatos szakmai értékelése** megtörtént (amivel összefüggött a rendelkezésre bocsátott pénzforrás, illetve volt olyan, hogy annak megvonása).
4. A projektmunka teljes időszakában –s még azt követően is - nemcsak az egyes intézményekben folyó szakmai tevékenységet, hanem a felsőoktatási tanácsadás területén dolgozók jelentősen felélénkült **együttműködését** többféle módon (szakmai konferenciák, tanulmánykötet kiadása stb.) szakmailag és anyagi feltételekkel is támogatta a Soros Alapítvány.

A pályázati időszak lezárultával:

Fontos és érdemes számba venni, hogy milyen tanácsadási tevékenység zajlott a 3 éves projektidő alatt.

Mennyire teremtődtek meg a professzionális felsőoktatási tanácsadás feltételei: azaz az alapvetően voluntör munkára épülő, időszakos szerveződésű tanácsadás helyett intézményi szolgáltatás, tanácsadás?

Mely tanácsadási feladatok ellátása bontakozott ki leginkább? Hogy alakult a támogatási időszakban a felsőoktatási tanácsadás szakmai és intézményi rendszere?

Ahhoz, hogy a pályázati időszak eredményeit értelmezni tudjuk, érdemes rátekinteni mind a projektmunkát megelőző időszakra, mint a pályázati szakaszra, (ez elsődlegesen az évente elkészített és a Soros Alapítványhoz beküldött szakmai és költség felhasználási beszámolók írásos anyaga alapján történt meg), mind a jelen helyzetre.

Induló helyzetek (az alábbiakban elsődlegesen azokat a felsőoktatási intézmények körét illetve szerveződéseket tekintjük át – a választott vizsgálódásunknak megfelelően – akik a Soros Alapítvány által hirdetett pályázati projektmunka részesei voltak. Értelemszerűen nem foglalkozunk azon szerveződésekkel, ahol voltak ugyan a felsőoktatási tanácsadásnak intézményes szerveződései illetve gyakorló szakemberei (pl. Bárczy Gusztáv főiskola, SOTE, DTE, Karitas (Pécs), Testnevelési Egyetem Bp., Szombathelyi tanárképző főiskola stb.), de nem a pályáztak pl. azért, mert az intézmény nem vállalta a pályázási feltételeket – pl. tanácsadói státus biztosítását.)

Az az eltérő kontextus, amiből a projektmunka elindult, más más feltételeket jelentett a továbbiakra nézve is:

- I. A felsőoktatási tanácsadási **szervezeti** keretei már a pályázati projekt meghirdetésekor is megtalálhatóak voltak az alábbi néhány felsőoktatási intézményben, ***Diáktanácsadóként működő szervezeti egységként fogtak hozzá a pályázati projektmunkához:***
Eszterházy Károly Főiskola Diáktanácsadó
ELTE BTK Életvezetési Tanácsadója
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
DiáktanácsadóUniverzitas (Szeged város)
- II. Az adott felsőoktatási intézményben voltak olyan tanácsadók, akik tanácsadói funkciókat láttak el. ***Tanácsadási funkciót ellátó szakmai előzményekre építve indult a projektmunka***
Apor Vilmos Katolikus Főiskola
BME
Kodolányi János Főiskola
Szolnoki főiskola
Szegedi TE EüF
- III. Hallgatói szervezetek, hallgatói programokat segítő, szervező, hallgatóknak nyújtott szolgáltatásokat biztosító szervezetek:
Debreceni Egyetem

Gábor Dénes Főiskola
INFOFORRÁS (Miskolc)
JPTE KÖSZI
Magyar Képzőművészeti Egyetem
Nyíregyházi Főiskola
Pécsi TE Ált. O.K. Diáktanácsadó Központ

Nyereségek

Természetesen egyértelműen egészében komoly nyereség volt a pályázati keretben folyó munka a tanácsadási szolgáltatások minden területén. Érdemes azonban néhány nyereségpontot kiemelten megfogalmazni:

- Valamennyi pályázati programot megvalósító intézmény **tanácsadási tevékenységének köre bővült**. Azon intézményekben, ahol egy-egy területre figyeltek inkább, a projekt időszakában az addig hiányzó tanácsadási tevékenységekkel kiegészült a szolgáltatás (hol a pszichológiai tanácsadással, hol az információs, máshol a tanulmányi tanácsadással stb.) s ezáltal **komplexbb szolgáltatás valósulhatott meg**. Összességében olyan gazdag programrepertoár valósult meg, amely a hallgatók igényeit átfogja:

információs tanácsadás: tanulmányi, karrier, pályázati, s a mindennapi életvitel számos területén (személyes tanácsadói kapcsolatban és igen jó színvonalú kiadványokban, website-okon);

támogató, prevenció és fejlesztő programok., különféle tanácsadás (tanulmányi, pszichológiai, jogi, karrier, pályázati), tréningek (tanulási, karrier, önismereti, drogprevenció, ...)

hallgatói programok szervezése, gondozása: kulturális, sport, - közösségi programok (melyek a mentálhigiénét is szolgálják, az elsődleges prevenció fontos alkalmi).

- Az adott felsőoktatási intézményekben **figyelmet kapott**, megbecsültebbé, jelentősebbé, értékeltebbé vált a **hallgatókkal való foglalkozás**, a nekik nyújtott szolgáltatás, tanácsadás;
- Jelentős **infrastrukturális fejlesztés** történt szinte valamennyi intézményben. Néhány helyen ez a fejlesztés **működési alapokat** teremtett, a tanácsadás körülményeit a szolgáltatási feltételekhez közelebb vitte, számos területen ezáltal szakszerűbbé és magasabb színvonalúvá tette a tanácsadási szolgáltatást (pl. információs tanácsadás).
- A tanácsadás folyamatosságát lehetett biztosítani mind abban az értelemben, hogy az egyes tanácsadási területek egymásba kapcsolódásával azt a megfelelő szolgáltatást kaphatta meg a hallgató, amire szüksége volt (az információs tanácsadástól a személyes, pszichológiai tanácsadásig stb.), mind abban az értelemben, hogy időben folyamatosan működő (nyitva tartó) irodák működtek.

- A felsőoktatási intézmény szervezetében jobban integrálódott a tanácsadási tevékenység.
- A projekt ideje alatt kialakított infrastruktúra, szakmai munka, szerveződési alapja lehet a további felsőoktatási tanácsadási munkának.

Ezen utolsó pont utal arra, hogy a pályázati támogatás **lehetőséget** jelentett, de nem biztosította feltétlen a „továbbélést”.

Gátak a további tanácsadási tevékenységben:

- Jelen helyzetben az alapcél nem a fejlesztés - hanem a fenntartás. Azaz nehéz megőrizni az elért eredményeket. Nincs meg sem a személyi, sem az anyagi feltétel a folytatáshoz.
- Igen nagy a személyi fluktuáció a tanácsadók körében.
- A felsőoktatás változásával, az oktatási környezet változásával nehéz lépést tartani. A „tölcsér csapda”(Tolonics) szakmai működtetésének személyi feltételei nincsenek meg.

Mit kellene tenni:

- Nagyon fontos lenne a meglévő szakmai tapasztalatok, személyi és tárgyi (infrastrukturális) értékek megtartása.
- az ismertség, elfogadottság, bizalom alapján folyamatosan lenne jó tovább dolgozni - a felkeltett (és folyamatosan keletkező) igényeknek megfelelően.
- Az oktatási-társadalmi környezet **új igényeire** megfelelő **új** válaszokat adni,
- a hallgatókkal (hallgatóknak s tanácsadóknak) kialakult kapcsolatot fenn kéne tartani, továbbépíteni.

A tanácsadási szolgáltatás továbbélése feltételezi a tanácsadói státus létesítését.

A DIÁKTANÁCSADÁS GYAKORLATA AZ EURÓPAI ÉS AZ AMERIKAI FELSŐFOKÚ OKTATÁSBAN

Takács Ildikó

BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Az európai és az észak-amerikai diáktanácsadás története szorosan összekapcsolódik a társadalmi változásokkal is. Az egyetemeknek, főiskoláknak megváltozott a szerepük a XX. század második felében. Különösen a II. világháború utáni jelentős társadalmi átalakulások az egyetemek szerepét is megváltoztatták.

Ebben az időben nyíltak meg az egyetemek kapui csaknem minden társadalmi osztály gyermekei előtt, s már nem csak a hagyományos elit számára voltak elérhetőek. Az egyre növekvő hallgatói létszámú egyetemeken az esélyegyenlőség elve lépett érvénybe (különösen hangsúlyossá vált ez az USA-ban). (HERR, 1996). A felsőoktatás nemzeti és nemzetközi rendszerei egyre komplexebbé és szerteágazóbbá váltak, amelyek a fiatal nemzedék egyre nagyobb hányadát fogadják be, e ezáltal egyre "tömegesebb" intézményekké alakulnak. A hallgatók létszám megnövekedése és szocioökonómiai jellemzőik megváltozása, megkívánta, hogy a **főiskolákon és egyetemeken egyre több és több hallgató részesüljön oktatásban, irányításban és tanácsadásban.**

A középiskolából az egyetemre való átállás, a felvételi vizsgák, a szakok és karok megválasztása, stb. egyre nagyobb nehézséget okozott a hallgatóknak. Szinte mindenütt megjelent az információ iránti igény, a tanulási szokások javításának szükségessége, a szakmai útmutatás, a társas és érzelmi problémák kezelésének feladata.

A tanácsadó szolgálatok tevékenységének megismerését közvetlen tapasztalatcserék, a tanácsadók által kiadott tájékoztatók, éves jelentések és szakirodalmi források szolgálták.

Arra törekedtünk, hogy a tanácsadás változatos módjait, formáit és lehetőségeit gyűjtsük össze, azzal a szándékkal, hogy módunk legyen a saját tevékenységünkhöz, a hallgatói igényekhez leginkább alkalmazkodó formát, formákat és módszereket kiválasztani.

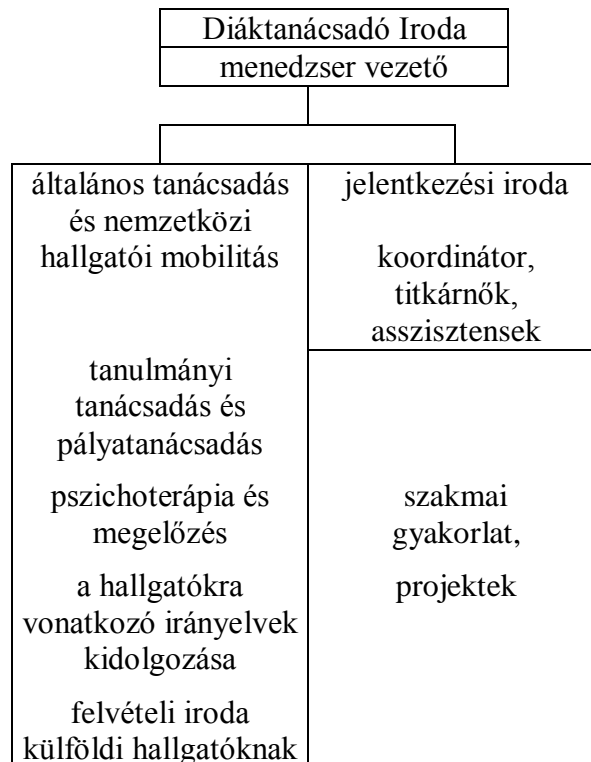
Minden, általunk megismert egyetem rendelkezik a hallgatókat szolgáló tanácsadó szervezettel.

Az európai tapasztalatok

Elsőként a **Delfti Műszaki Egyetem** diáktanácsadó szervezetét mutatjuk be.

A Delfti Műszaki Egyetem Diáktanácsadó Irodája szervezetileg az egyetemi irodához (Bureau of the University) tartozik és közvetlenül az egyetem vezetésének irányításával dolgozik. Szolgáltatásaik a hallgatók és szüleik számára ingyenesek.

A Delfti Műszaki Egyetem Diáktanácsadó szervezetének felépítése

A diáktanácsadó szervezet céljai:

- Informálás, tanácsadás, segítségnyújtás a hallgatók számára a tantárgyválasztásra, tanulási szokásokra és szakmai karrierre vonatkozóan. Szociális és pénzügyi támogatási lehetőségekről informálás.
- Tanácsadás az egyetemi vezetésnek a hallgatókra vonatkozó irányelvek kidolgozásához.
- Külföldi hallgatók felvételének elősegítése, támogatása; a nemzetközi hallgatói cserék facilitálása
- Egyetemközi és nemzetközi kapcsolatok fenntartása

A Diáktanácsadó iroda tevékenységének jellemzői:

Általános tanácsadás

A hallgatók számára egyéni tanácsadás általános tanulmányi kérdésekben, külföldi tanulmányi célú pályázatokról, speciális jogi és pénzügyi, katonai szolgálattal kapcsolatos tanácsadás és segítség hátrányos helyzetű vagy fogyatékos hallgatóknak.

Tanulmányi és pályatanácsadás: tanácsadás tantárgy- és szakválasztáshoz, a tanulási magatartás fejlesztéséhez; segítség az induló helyzetben a hazai és nemzetközi munkaerőpiacon.

Egyéni tanácsadás pszichológiai diagnózis alapján (vizsgaszorongás, halogatás).

Pszichoterápia és megelőzés

Pszichoterápia a hallgatók olyan szociális és pszichoszomatikus problémái megoldásának segítésére, melyek akadályozzák a sikeres tanulmányokat.

A jelentkező problémák megoldása és megelőzésük útmutatással és különféle fejlesztő tréningekkel történik.

A hallgatókra vonatkozó irányelvek kidolgozása

A hallgatókról készült kutatások és statisztikai adatok alapján hozzájárulás az egyetemi irányelvek hallgatókra vonatkozó kidolgozásához.

Külföldi hallgatók felvétele

A külföldi hallgatók felvételének segítése nappali és doktori tanulmányokra, valamint Ph.D. kutatásokra.

Az Iroda projektjei elsősorban a hallgatók fejlesztését szolgálja, olyan témákban mint a nyilvánosság, döntéshozás kis csoportokban. A projektek között olyan is van, amelyek a hallgatók és az egyetem vezetésének közvetlen kapcsolatát szolgálja. Ennek a projektnek a témája a hallgatói hozzájárulás az egyetem vezetéséhez, a hallgatókkal kapcsolatos irányelvek kidolgozása.

Az egyetem minden karának van saját (elsősorban tanulmányi ügyekkel foglalkozó) tanácsadója, aki az Iroda segítségével dolgozik, jól ismeri a fakultások problémáit.

Az Irodának 16 teljes munkaidős munkaköre van, ahol huszonöt munkatárs dolgozik, tanulmányi tanácsadók, pszichológusok és asszisztensek.

Az Iroda saját helyiségekkel rendelkezik, alkalmassá téve a személyes beszélgetésekre, csoportos foglalkozásokra, és tágas fogadó helyiségében a közvetlen, önálló információszerezésre a rendelkezésre álló információs anyagok és számítógépek használatával. (A tanácsadó szolgálat tevékenységének megismerésére személyesen volt lehetőségem.)

A németül beszélő országok (Németország, Svájc, Ausztria) néhány egyeteméről összegyűjtött tapasztalatok szerint a diáktanácsadás rendszere több hasonlóságot mutat egymással.

A németországi egyetemeken (Műszaki Egyetem, Berlin, Műszaki Egyetem, München) az akadémiai (tanulmányi) tanácsadás a karok feladata. Minden karnak van egy tanácsadója, akihez a hallgatók a tanulmányaikkal kapcsolatos kérdésekkel fordulhatnak. A tanácsadó javaslatot tesz a féléves órarendre, a legcélszerűbb tantárgysor választására („amit a hallgatók használhatnak vagy eltérhetnek attól). A kari tanulmányi tanácsadó minden, a képzéssel kapcsolatos kérdésre felkészülten tud válaszolni, ismeri a tanulmányi szabályzatokat, eljárásokat.

A németországi egyetemeken a karrier-tanácsadáshoz, a munkaerő-piaci információkhoz az országos munkaügyi hálózattól kapnak segítséget a hallgatók. Ennek az országos szervezetnek feladatai közé tartozik a felsőoktatásból kilépő hallgatók megfelelő segítése is.

A pszichológiai tanácsadás egyetemi feladat, az egyetemek diáktanácsadó irodáiban, - ahol a hallgatók igénybe vehetnek személyiségfejlesztő tréningeket, segítséget kapnak képzett tanácsadóktól problémáik megoldáshoz, döntéseikhez - pszichológiai tanácsadás is működik. A berlini Műegyetemen három pszichológus dolgozik.

A svájci rendszer is hasonló (**Műszaki Egyetem, Zürich**). Ezen az egyetemen is a hallgatók eligazodását a kredit rendszerben minden fakultáson segíti tanulmányi tanácsadó, aki az év elején elmondja a javasolt tantervet, órarendet, s hozzá lehet fordulni minden tanulmányi kérdéssel egész évben, ő az, aki segít eligazodni az esetleges szakváltásokban is.

A zürichi egyetemen 3 főállású pszichológus dolgozik, akik a hallgatóknak segítenek döntési helyzeteikben, személyes problémáik megoldásában. Az egyetemi adatok szerint jelentősen megnőtt e szolgáltatás igénybevétele a hallgatók körében. (Ennek okát elsősorban a biztonságos foglalkoztatás megváltozásában látják.)

A bécsi Pszichológiai Diáktanácsadó Szolgálat tevékenysége

Az osztrák gyakorlat némileg eltérő a többi németül beszélő országtól. A nagy egyetemi városokban, így Bécsben is több mint tizenöt éve működik pszichológiai diáktanácsadó szolgálat. A szervezet működési feltételeit a Tudományos és Kutatási Minisztérium, jogi alapjait az Egyetemi Szervezeti Törvény és a minisztérium erre felépülő rendelkezései biztosítják. A Pszichológiai Diáktanácsadó Szolgálat így anyagilag is, szervezetileg is független az felsőoktatási szervezetektől.

A Diáktanácsadó feladatai az egyetemi hallgatók és az egyetemi tanulmányokra jelentkezők részére a tanulmányok és a tanulmányi irány helyes megválasztása érdekében az alábbiak:

- pszichológiai vizsgálat és tanácsadás;
- pszichológiai kezelés a pszichoterápiát is beleértve;
- a teljesítőkéesség és személyiségfejlődés elősegítése;
- a tudományos kutatások, projektek és publikációk a kapcsolódó területeken.

A tanácsadóban 20 állandó munkatárs dolgozik.

Tanévenként közel 2000 hallgató veszi igénybe a szolgáltatást, ezek a hallgatók személyes információs tanácsadást kaptak vagy részt vettek tesztvizsgálatokon, illetve személyiségfejlesztő tréningeken. Hasonló létszámú az a csoport, akik szóbeli, írásbeli és telefonos felvilágosítást kértek tanulmányi ügyekben.

A tanácsadás fő területeinek jellemzői:

Az információs és orientálódási területen és a döntéshozatalban a tanulmányi és a hivatás területen a tanácskérők létszáma érzékelhetően magasabb, mint a többi tartományban. Az érdeklődők gyakran kérdeznek a tanulmányi lehetőségek és előfeltételek után. Az információk továbbadásán túl gyakran a problémák pontosítása és tisztázása is a cél. Több más információs és tanácsadó intézménnyel is együttműködnek. Alapvetően a pszichológiai tevékenység hangsúlya nemcsak az információk egyszerű továbbításán van, hanem az útbaigazításon egy célravezető megoldás eléréséhez.

A tanulmányi területek iránt érdeklődőket gyakran foglalkoztatják *a döntési nehézségek a tanulmányi irány választásában, a tanulmányi irány változtatásában*, a tanulmány megszakításában vagy a tanulmány lezárásában. Gyakran a legfontosabb cél az irányultsági kérdések, döntési konfliktusok, jövőfélelmek, kétségek, alkalmassági kétségek tudatosítása. Ezeket a kérdéseket a pszichológiai tanácsadóban egyéni és csoportos beszélgetésekben dolgozzák fel a résztvevők. Amennyiben a döntési nehézségek személyes tájékozatlansággal vagy mélyebb személyes nehézségekkel párosulnak, az ügyfél pszichológiai kezelést ill. pszichoterápiát kaphat.

A tanulás, munka és vizsga témakörében a tanácsot kérők elsősorban a tanulási technikák és a munkavégzés közbeni magatartás javítását várják el. A tanácsadásnál a hangsúly a tanulás és a tudományos munka jobb szervezésén és önszabályozásán valamint tanulási technikák kifejlesztésén és nagy anyagmennyiségek komplex elsajátításán van, párosítva aktív és strukturált tanulási és munkaformákkal.

Motivációs zavarok gyakran sikertelenségekkel állnak összefüggésben. Gyakran hiányzik egy tiszta motiváló célkitűzés a tanulmányokhoz.

A vizsga témánál egyrészt a félelmek, autoritási konfliktusok és a megtagadási magatartás kidolgozásáról van szó, másrészt a vizsgák alatti magatartás javításáról.

A kapcsolatteremtési, kommunikációs és szociális területen mutatkozó nehézségeknél személyes és egyetemspecifikus tényezők gyakran együtt hatnak, amelynek következtében visszahúzó és izolációs tendenciák léphetnek fel. A problémák közös analízisén és új magatartásformák kidolgozásán keresztül sikerül leggyakrabban a szociális magatartás javítása.

A klasszikus pszichológiai tanácsadás területén (pszichés és személyiségfejlődési problémák) sok egyéni és eltérő kérdéssel találkozik a tanácsadó pszichológus. Gyakran van itt szó konfliktusok és krízisek legyőzéséről, amelyek negatív eseményekre, egy partnerkapcsolat megszakadására, halálesetre vagy balesetre vezethetők vissza.

Egy eseményből ill. magatartásból kialakuló idegi túlterhelés, mint pl. általános vagy speciális félelmek, bizonytalanság, kétségek, depressziós hangulat, kényszeres magatartás, szexuális problémák, pszichoszomatikus zavarok, a legkülönbözőbb módokon jelentkehetnek és kihathatnak a tanulmányok és más egyetemi élethelyzetek során. A hallgatók élet- és

munkakörülményei kevés emocionális és szociális segítséget nyújtanak és így neurotikus tendenciák könnyebben érvényesülhetnek.

A pszichológiai tanácsadás és célzott pszichoterápia segítségével az érintett hallgatók megértik és átélik az ok okozati összefüggéseket, és ezáltal képesek lesznek kielégítő és reális megküzdési stratégiát kidolgozni.

A tanácsadást legnagyobb arányban az évfolyamok közül az első és másodévesek veszik igénybe, valamint az elhúzódo tanulmányok miatt az 5. év felettiek. Jellemzően több problémája van a tanulmányai elején tartó hallgatónak és a lezárás nehézségeivel küzdőnek.

Az intézetben jelentős tudományos munkát is végeznek, a pszichológiai diáktanácsadással kapcsolatban konferenciákat szerveznek és figyelemreméltó publikációs tevékenységet folytatnak. A munkatársak folyamatosan továbbképzéseken vesznek részt és tevékenységükről a sajtó, a rádió és a televízió segítségével tájékoztatják a nyilvánosságot, ezzel is lehetővé téve az intézet felhasználói körének bővülését.

A pszichológiai tanácsadás tehát minden bécsi egyetemista számára elérhető, szolgáltatásaik ingyenesek.

Tájékoztatásunk azonban nemcsak a pszichológiai tanácsadóra irányult, hanem megismerkedtünk **Bécsi Műszaki Egyetem** diákszervezetének tevékenységével is.

A diákszervezetnek minden egyetemista kötelezően tagja, s a szervezet munkáját abból a tagdíjból finanszírozzák, amelyet mindenki fizet szemeszterenként.

Szolgáltatásaik legnagyobb részét a tanulmányi tanácsadás, segítség jelenti.

Egyrészt információt adnak a hallgatóknak a tanulmányaikhoz az egyes tantárgyakról, szakválasztásról, -váltásról, másrészt lehetőséget teremtenek együtt-tanulásra és, akinek szüksége van rá, tanulási készségfejlesztésre, néha korrepetálásra.

A hallgatók a diákszervezetben megtalálhatnak minden olyan információt, ami a civil élettel kapcsolatos, jogi, pénzügyi (adó-)tanácsadást, külön fogadó órája van a családi ügyekkel, a női jogokkal és segítségnyújtással foglalkozó szakembernek, s külön szolgáltatásuk van a fogyatékkal élő hallgatók segítésére.

Az egyetem egy másik szervezete foglalkozik a külföldön tanulók ügyeivel, pályázataival, s azokkal a hallgatókkal, akik külföldiként tanulnak a Műegyetemen.

Információs kapcsolatban állnak a Pszichológiai Diáktanácsadó szolgálattal, s ha úgy látják, hogy valamelyik hallgatónak az ő segítségükre van szüksége, segítik a hallgatót a szolgálat elérésében.

A Nagy-Britanniában (WOOLFE, 1996.) létrehozott diáktanácsadási központok nagy hangsúlyt helyeznek a "személyes tanácsadásra (és preventív, konzultatív munkát végeznek)". A hetvenes évek elejétől kezdve csaknem az összes régebbi brit egyetemen megindultak a diáktanácsadási szolgáltatások, és jelenleg egy tanácsadó 3300 hallgatóval foglalkozik. Az

intézmények óriási anyagi nehézségei ellenére, ezek a tanácsadók egyre hatékonyabban elégitik ki a hallgatók egyre növekvő igényeit.

A tanácsadó szervezetek a hagyományos régi brit egyetemeken elkülönülnek, míg az új egyetemek és a főiskolák tanácsadó szolgáltatásai együtt jelennek meg más hallgatói szolgáltatásokkal.

A gyakorlatban a tanácsadás-orientált szolgáltatások természetesen azt jelentik, hogy az információ és az orientáció, a pályatanácsadás és a tanulmányi segítségnyújtás olyan egyéb egységekben történik, amelyekkel a tanácsadók valamilyen módon együttműködnek.

A brit tanácsadók elsősorban terápiás jellegű, pszichológiai tanácsadást végeznek. Tanácsadók a személyiségproblémák kezelésére vannak kiképezve. Ennek a munkának nagy hagyománya és elfogadottsága van. Különösen nagy hatása van a pszichoanalitikus irányultságú tanácsadásnak. (BELL, 1996)

Az amerikai tapasztalatok

Az **Egyesült Államok** egyetemlein és főiskoláin általában ötféle tanácsadási szolgáltatási rendszert alakítottak ki. (WHITELEY és mtsai, 1987.) Ezek a következők:

- "Makrocentrumok": egy széleskörű szolgáltatást egybefogó rendszer, amely magában foglalja a karrier- és személyiség tanácsadást, a tesztközpontot, képző és oktató programokat és konzultációt. Csak meghatározott, limitált tanulmányi tanácsadást tartalmaz.
- "Pályatervezési és elhelyezkedési centrumok", amelyek speciálisan csak a karrierre vonatkozó tevékenységet végeznek.
- "Tanácsadó centrumok", amelyek elsősorban a személyiség fejlesztéssel foglalkoznak, s kevésbé figyelnek a karrierrel kapcsolatos kérdésekre.
- "Általános szolgáltatási központok" amelyek még a "makrocentrumoknál" is szélesebb körű szolgáltatásokat nyújtanak, mert együttműködnek a hallgató szervezetekkel is.
- "Mikrocentrumok", csak néhány kiemelt hallgatói problémával foglalkoznak.

A legelterjedtebb tanácsadási szolgálatok Egyesült Államokban " makrocentrum" vagy "tanácsadó centrum" (a központok mintegy fele), s ezek jól illenek abba az általános képbe, amely eszünkbe jut akkor, ha az egyetemeken történő hivatásos tanácsadásról beszélünk.

Az Egyesült Államok diáktanácsadási irányairól végzett felmérés szerint az áttekintett amerikai központok csaknem mindegyike foglalkozott a hallgatók számára történő személyes segítségnyújtással, és 30,6 százalékuk az oktatók és a személyzet számára is végzett ilyen szolgáltatást. A központok 81 százaléka nyújtott egyéni pályatanácsadást, s mintegy 74 százalékuk végzett teszt jellegű felméréseket. Mintegy 66 százalékuk látott el "speciális szolgáltatási funkciókat", tehát tanulmányi segítséget, konzultációs és képzési lehetőségeket. A központok 60 százaléka kínált tanulásfejlesztési szolgáltatásokat, 40 százaléka nyújtott

tényleges tanulási tanácsadást, és 24 százalékuk végzett korrepetáló tevékenységet. "Kiegészítő tevékenységekkel", úgymint szociális szervezéssel, kollégiumi elhelyezéssel, fiú és leány lakóközösségek kialakításával a központok 22 százaléka foglalkozott.

A szolgáltatási tevékenységek széles skáláját látjuk az Egyesült Államokban, ahol a diáktanácsadás intézménye igen korán, néhol már a harmincas években beindult.

Az "makrocentrumok" a szolgáltatások széles körét nyújtják, beleértve a pályatanácsadást, a személyes tanácsadást, a pszichológiai tesztvizsgálatokat, a különféle képzéseket és oktatási programokat, és olyan konzultációkat, amelyek csak korlátozott mértékben tartalmaznak a tanulással kapcsolatos vonatkozásokat" (HERR és mta, 1996.304. o.). A kisebb egyetemeken a tanácsadók tágabb problémákkal is foglalkoznak, így például lakhatási és anyagi gondokkal, míg a nagyobb intézmények külön központokat alakítanak ki e célokra, így a tanácsadók a "fő hivatásterületükre" koncentrálhatnak: a hallgatóknak (és esetenként az oktatóknak) nyújtott személyes tanácsadásra, a kutatásra, az oktatási programokra - s így az intézmény "konzultánsaiként" tevékenykednek.

A kanadai "mintaegyetemek" tanácsadói központja - bár foglalkozik szakmai útmutatással, szociális támogatással, csoportigények kielégítésével, a tanulási készségek javításával, stb. -, mégis a leginkább "tanácsadás-orientáltak" nevezhető. A személyes hallgatói problémák között megtaláljuk az evészavarokat, a veszteség, a depresszió érzéseit, az időgazdálkodási gondokat, a szexuális problémákat, az önbizalomhiányt, az önértékelési nehézségeket és az érzelmi problémákat, valamint a tanulási és a pályadöntési nehézségeket. Az irányelvek a rövidterápiás megközelítést javasolják, s szükség esetén a külső segítő intézményekhez történő átirányításra is lehetőség van.

Egy makrocentrum jellegű tanácsadási gyakorlatot ismertünk meg az **University of Georgia** rendszerében. Ezen az egyetemen három önálló, szervezetileg az egyetem oktatási rektor-helyetteséhez (elnökhelyetteséhez) kapcsolódó tanácsadó működik. Az egyik a **tanulmányi tanácsadás** feladatát látja el. Ez hálózatszerűen működik az egyetemen. Minden karnak és szaknak saját tanácsadója van, akik a tanulmányi tanácsadó szervezet alkalmazottjai, de helyileg a karokon működnek. Az ő feladatuk az elsőévesek eligazodásának segítése az oktatási rendszerben, a kreditek összeállításában, majd a szaktárgy kiválasztásánál.

A másik szervezet a **pályatervezési és elhelyezkedési centrum** (Career Planning and Placement Center), amelynek feladata a karrier-tanácsadás, ahol 22 főállású tanácsadó munkatárs dolgozik. A tevékenységük szerves része, hogy a munkát keresők számára biztosítják az első munkavállalási interjút is. A központba jönnek a munkavállalók, s ott számukra szakterületenként kialakított helyiségek állnak rendelkezésre. Ezzel a biztonságot adó helyszínnel is a sikeres interjút kívánják elősegíteni.

A központ a munkáltatók és a leendő munkavállalók kapcsolatának alakításához úgy is hozzájárul, hogy a szakmai gyakorlatok helyszínét biztosítja a munkáltatók felajánlásai és igényei alapján. "Összehozza" az érdeklődő hallgatókat olyan szervezetekkel, ahol szakmai tudásukat a legkorszerűbb módon alakíthatják ki, fejleszthetik.

A diáktanácsadás harmadik szervezete a **pszichológiai tanácsadó és tesztcentrum**. Itt a csoportos és egyéni fejlesztés mellett lehetőségük van a hallgatóknak arra is, hogy speciális segítséget kérjenek válság- vagy krízishelyzetben.

A klasszikus pszichológiai szolgáltatások mellett a tesztcentrum segíti a hallgatók önmegismerését, a pályafejlődési problémák feltárását is.

A külföldi tapasztalataink sokszínűsége lehetőséget teremt arra is, hogy a diáktanácsadási tevékenység megtervezéséhez, a szervezet kialakításához olyan tapasztalatainkat használjuk, amelyek illeszkednek a magyar felsőoktatáshoz. Kielégítik azokat az igényeket, amelyek a felsőoktatásban tanuló hallgatók megfogalmazhat(ná)nak egy ilyen típusú szervezettel szemben.

Irodalom:

- [1] BELL, E. (1996): *Counselling in Further and Higher Education*. Buckingham: Open University Press.
- [2] HERR, E. L. (1992): *Career Guidance and Counseling Through the Life Span*.
- [3] Harper Collins Publishers
- [4] WOOLFE, R. (1996): Student counselling in British Universities :Crisis and Challenge. *International Journal for the Advancement of Counselling*. Vol 18, No. 4. 223-233.

A FELSŐOKTATÁSI DIÁKTANÁCSADÁS TARTALMI ÉS SZERVEZETI FEJLESZTÉSE

Antalovits Miklós

BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

2002-ben, a Nemzeti Kutatási Fejlesztési Programok (NKFP) pályázat keretében, az alkalmazott pszichológia hazai kutatói műhelyei - a felhasználói szféra képviselőinek bevonásával – konzorciumot hoztak létre és „*Segítő kapcsolati modellek és szerepük az egészséges társadalmi alkalmazkodás alakulásában*” címmel, egy összehangolt kutatási program (NKFP 1B/0015/2002) megvalósítására vállalkoztak.

Az említett kutatási pályázat az alkalmazott pszichológia tág és szerteágazó témaköreinek biztosít egységes szemléleti keretet. Az egyik kutatási részterület (2.2. sz. *Az “egészséges egyetem” kialakítása és működésének feltételei* c. témakör) keretén belül a „*Tanácsadás az egyetemen: funkciók és szervezeti felépítés*” (2.2.2.1. sz.) résztema kidolgozása a konzorcium 2. tagjának (BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék) a feladatát képezi. Bár a feladat kidolgozásában alapvetően a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem szakértői vesznek részt Antalovits Miklós irányításával, a feladat azonban értelemszerűen nem korlátozódik csupán a BME-re, hanem a kutató-fejlesztő tevékenységünk nézőpontja általában a hazai felsőoktatás keretében működő diáktanácsadó rendszer funkcióinak és rendszerének fejlesztésére irányul.

Az egyetemeken folyó tanácsadás általában az alábbi három területre koncentrálódik:

1. *Tanulmányi tanácsadás* - amely elősegíti a hallgatók eligazodását az intézményi tantervekben (szabályzatokban) és a szakmai érdeklődésüknek leginkább megfelelő specializációk választását (beleértve a hazai egyetemeken történő „áthallgatásokat”, párhuzamos képzéseket, valamint a külföldi részképzéseket is) az egyre szövevényesebb tantervi rendszerekben és előtanulmányi megkötöttségekben. A témának külön aktualitást ad a bolognai folyamat által indukált – a hazai felsőoktatásban is küszöbön álló – tantervi reform, amely a felsőoktatási rendszer rugalmasabban átjárható, többszintű rendszerét fogja biztosítani.
2. *Karrier tanácsadás* – amely a felsőbb éves diákok tanulmányi előképzettségéhez, egyéni ambícióihoz és képességeihez illeszkedő karrier-lehetőségek feltárásával, valamint az álláskereséshez személyes segítség nyújtásával (a munkaerőpiaci pozíciót javító képesség- és készségfejlesztési programok kínálatával) támogatja a hallgatókat az álláskeresésben és a sikeres egyéni karrierutak kiépítésében. Hazánk közeli EU tagsága és az egységes Európai munkaerőpiac kialakulása e feladatkör fontosságát még jobban kiemeli.

3. *Pszichológiai tanácsadás* – amely az egyéni problémák (egyetemi beilleszkedés, tanulási zavarok, életvezetési problémák, drogfüggőség, krízis intervenció stb.) kezeléshez ad segítséget az arra rászorulóknak. Külön speciális területe a tanácsadásnak a felsőoktatásban részvevő, fogyatékkal élő diákok intézményi integrációjának elősegítése.

A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen 1999-ben létesült a fentiekben vázolt funkciókkal felruházott Diáktanácsadó Szolgálat. Ezt egy széleskörű tájékozódás alapozta meg, amelyet FEFA 3005 I. sz. (A) alprogram 2.2.15. "*Hallgatói tanácsadó rendszer létrehozása*" c. téma keretében végeztünk 1998-ban, a diáktanácsadás területén már jelentős működési múlttal és szakmai tapasztalatokkal rendelkező társintézmények (köztük az ELTE Bölcsészettudományi Karán működő Diáktanácsadó Központ, a szegedi Universitas Diákcentrum Diáktanácsadója) szakembereinek bevonásával. Az egész egyetemre kiterjesztett hallgatói felmérés is készült a tanácsadó rendszerrel kapcsolatos igényekről.

A jelen kutatási-fejlesztési program keretében első lépésként (2003. január-május között) a BME tanácsadó rendszerének immár négy éves működési tapasztalatait elemeztük azzal a céllal, hogy feltárjuk a főbb funkció-bővítési/fejlesztési igényeket és lehetőségeket. A „follow up” jellegű vizsgálatot kiterjesztjük a társintézmények tanácsadó szolgálatára is. Ugyanakkor – az előbbieket alapul vételeivel – felvázoljuk és széleskörű szakmai vitára készítjük elő az a fejlesztési koncepciót, amelynek a lényege az *Internet alapú integrált egyetemi tanácsadó szolgáltatás kereteinek kialakítása és néhány (interaktívan működő) funkció megvalósítása*.

E virtuális tanácsadó rendszer informatikai hátterét a három egyetem (BME, DE, ELTE) pszichológiai tanszékeinek közreműködésével létrehozott „*Alkalmazott Pszichológiai Alapítvány*” (APA) honlapja adja, a tartalomszolgáltatást pedig széleskörű intézményi együttműködésre alapozzuk. Jelenleg a koncepció részletes kidolgozásának fázisában vagyunk.

A BME Ergonómia és Pszichológia Tanszéken az e tárgykörben folyó kutató-fejlesztő munkát megalapozták a Takács Ildikó (2003) és Tolonics István (2003) által az egyetemi tanácsadás jelenlegi helyzetéről készített - összegző áttekintést nyújtó – tanulmányok. E tanulmányok egyrészt a hazai felsőoktatásban működő tanácsadó rendszer sajátosságait mutatják be, másrészt – nemzetközi kitekintéssel – összegzik a hazai diáktanácsadó rendszereknél is adaptálható külföldi tapasztalatokat, különös tekintettel a diáktanácsadó rendszer funkcióira és sajátos szervezeti megoldásaira.

A helyzetelemzésen túl, a továbbfejlesztés irányába mutató fontos kezdeményező lépésnek tekintjük eddigi munkánk másik eredményét: annak a koncepciónak a felvázolását, amely *Internet alapú integrált egyetemi tanácsadó szolgáltatás* hazai létrehozását tűzi ki célul.

Az egyetemek közötti együttműködés keretében tervezett *virtuális tanácsadó szervezet* természetesen nem helyettesítheti, hanem csak kiegészítheti, és főként kiszélesítheti a jelenleg is működő hagyományos egyetemi tanácsadói rendszert és szolgáltatásokat. Ugyanakkor az információs technológiák (Internet, e-fórum, interaktív számítógépes szolgáltatás stb.)

alkalmazásával a jelenleginél sokkal szélesebb elérhetőséget biztosít a hallgatók számára, valamint új funkciókkal is bővítheti a jelenlegi szolgáltatási palettát.

A fiatalabb korosztályoknál a számítógépes kultúra gyors terjedésével, valamint a felsőoktatásban bevezetésre kerülő (egy-egy egyetemeken már jelenleg is jól működő) kreditalapú tantervek és számítógép alapú tanulmányi adminisztráció (NEPTUN rendszer stb.) bevezetésével a hallgatók „rákényszerülnek” az Internet napi használatára. Kézenfekvő tehát, hogy a felsőoktatás területén működő diáktanácsadás rendszerét és egyes funkcióit is támogassa ez a rendszer.

Első lépésként a tervezett *Internet alapú integrált egyetemi tanácsadó szolgáltatásnak* a következőkben csupán vázlatosan bemutatásra kerülő három modulját készítjük elő:

1. **„hol-mi”**- menüpont alatt a diáktanácsadásról általános tájékoztatást biztosító információkat talál a honlap látogatója. A hazai felsőoktatási rendszer egészére kiterjedő „tanácsadási leltár” a különböző szolgáltatások leírását és „linkek” segítségével a részletesebb tájékozódás és az esetleges közvetlen kapcsolatfelvétel lehetőségét is biztosítja az érdeklődőknek. A második lépésben - a kört bővítve – ez az információszolgáltatás kiterjedne a környező országok hasonló intézményeinek bemutatására is. A szoftver-ergonómia elveinek alkalmazásával egy nagyon logikusan felépített struktúrájú rendszert, és a rendszerben a navigálást megkönnyítő architektúrát kívánunk kialakítani.
2. **„kalauz”** – menüpont alatt az érdeklődő egyetemi hallgató olyan felhasználó felülettel találkozhat, amelyen közölheti azt a személyes problémáját, amelynek megoldásához tanácsot, segítséget kér. Ennek a közlésnek két szintjét kínálja fel a rendszer a szolgáltatás igénybevevőjének:
 - a. automatikus működés: célszerűen kialakított „táblázatos” rendszerben a probléma jellemzőit megjelölve (kódolva), a rendszer automatikusan tájékoztatja az adatbázisából a kérdezőt arról, hogy az adott problémával kapcsolatban hova fordulhat (területileg, időben, stb.) tanácsért, segítségért, és megadja az illető számára a közvetlen kapcsolatfelvétel módját is.
 - b. „kérdezz-felelek” működés: a kötetlen formában (szöveges üzenetben) megfogalmazott kérdéseket (a kérdező e-mail címével együtt) a rendszer továbbítja a megfelelő elektronikus „gyűjtőládába”, amelyet néhány napos késéssel ürítenek az e szolgáltatásban hálózatszerűen együttműködő tanácsadó szakemberek. A kérdező egy adott szakembertől olyan válasz-üzenetet kap,

amely az előző (a) ponthoz hasonlóan elkalauzolja az illetőt arra a helyre, ahol a problémája megoldásához érdemi segítséget kaphat.

3. „*tükör*”, vagy „*karrier-tanácsadó*”- menüpont alatt az érdeklődő egyetemi hallgató a saját karrier elképzeléséhez (vagy annak hiánya esetén, a javasolt karrier úthoz) kaphat interaktív módon működő pszichológiai támogatást. Ennek a lényege az, hogy mélyebb pszichológiai kompetenciát nem igénylő pszichológiai vizsgálati technikák önálló számítógépes alkalmazása révén, az érdeklődő saját magáról (képességeiről, erősségeiről és gyengeségeiről, belső erőforrásairól, kihasználható potenciáljairól, fejlesztendő területeiről stb.) kap jelzést és egyúttal a pszichés alkatához és sajátosságaihoz minél jobban illeszkedő pályákról is kap információkat (pl. esetleírások révén). A rendszer a felsoroltakon túlmenően – a szolgáltatást igénybe vevő egyén kérése esetén – tanácsadói szolgáltatást is biztosít számára, orientációt és támogatást nyújtva a saját személyes fejlesztéséhez.

Természetesen, egy ilyen interaktív módon működő és a széles nyilvánosság számára hozzáférést biztosító rendszer mögött, nagyon megalapozott elméleti- és olyan empirikus háttérre van szükség, amely csak jelentős kutató/fejlesztő munkával biztosítható. A rendszer fejlesztői tudatában vannak annak is, hogy nagyon fontos továbbá a pszichológusi szakmai etika szabályainak szigorú betartása is egy ilyen módszertan kidolgozása és az Interneten történő közzététele során.

Jelenleg az előzőekben vázolt rendszer informatikai hátterének megteremtésén és az említett „modulok” tartalmának a felvázolásán dolgozunk. A rendszer prototípusának tesztelésére az egyetemi belső hálózaton (intraneten) kerül sor. A kifejlesztett – és már a szélesebb nyilvánosság számára közreadott – változatot az APA honlapon (<http://www.apa.erg.bme.hu/>) kívánjuk elhelyezni, a rendszer használatának folyamatos követése és értékelése mellett.

ÚTVONALKÖVETŐ ESZKÖZ FEJLESZTÉSE AZ ALKALMAZOTT PSZICHOLÓGIA ALAPÍTVÁNY (APA) HONLAP FOGADTATÁSÁNAK EMPIRIKUS VIZSGÁLATÁRA AZ NKFP PROJEKT KERETÉBEN

**AZ NKFP PROJEKT 3.2. „AZ INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM
VESZÉLYEZTETŐ HATÁSAINAK AZONOSÍTÁSA ÉS ELKERÜLÉSE” C.
ALFELADATÁNAK FŐBB KUTATÁSI IRÁNYAI ÉS AZOK LEHETSÉGES
KAPCSOLATAI AZ ALKALMAZOTT PSZICHOLÓGIA ALAPÍTVÁNY
TOVÁBBFEJLESZTENDŐ HONLAPJÁVAL**

Izsó Lajos

BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Az alfeladat főbb kutatási irányai

3.2. Az információs társadalom veszélyeztető hatásainak azonosítása és elkerülése

3.2.1. Társas-kommunikációs kapcsolatok az információs technológia rohamos fejlődésének korában

1. A lakosság Internet-használati szokásainak megismerése és a trendek azonosítása
 - Hazai: elsősorban a BME ITTK (Információs Társadalom- és Trendkutató Központ) kutatási eredményei, egyes területeken szükség szerint saját felmérések végzése.
 - Európai: elsősorban uniós kutatási jelentések
 - Hazai - Európai Uniós összehasonlító elemzések
2. A szélsőséges Internet-használati módok feltárása és oki elemzése
 - Az elérhető nemzetközi és hazai empirikus anyagok feldolgozása elsősorban a különböző (csoportos vagy individuális) játékok, és a chat vonatkozásában
 - Játékokkal kapcsolatos vizsgálataink folytatása több játék-portál bevonásával, a logfájl elemzés és útvonalkövetés módszereivel kiegészítve
3. Az Internet segítő lehetőségeinek feltárása, egy diáktanácsadással kapcsolatos „pilot project” megtervezése és megvalósítása
 - Az Internet-alapú tanácsadó szolgáltatások eddigi tapasztalatainak áttekintése, általános következtetések levonása
 - Az Internetre (is) épülő életviteli (krízis), önismereti, tanulmányi és karrier-tanácsadás módszertanának megalapozása
 - Egy követéses tanácsadási „pilot project” megtervezése és megvalósítása a BME hallgatói számára az APA honlapjának bázisán
 - A „pilot project” részeként az APA honlapjára tanácsadást támogató segédanyagok kihelyezése és a látogatók mozgásának, preferenciáinak elemzése a logfájl elemzés és útvonalkövetés módszereivel

A logfájl elemzés és útvonalkövetés módszereinek alapjai

A honlapok üzemeltetőjének a szerverén általában automatikusan gyűlnek a forgalomra jellemző ún. „log-fájl” adatok, amelyek általában a következőket tartalmazzák:

- a látogató kódja (pl. annak a gépnek a száma, ahonnan a látogató bejelentkezett, vagy WAP használó esetén a mobil készülék telefonszáma),
- egy időadat (másodperc pontossággal), amely megadja, hogy az adott látogató mikor lépett az adott site egy megadott lapjára,
- az adott lap URL címe (string változó).

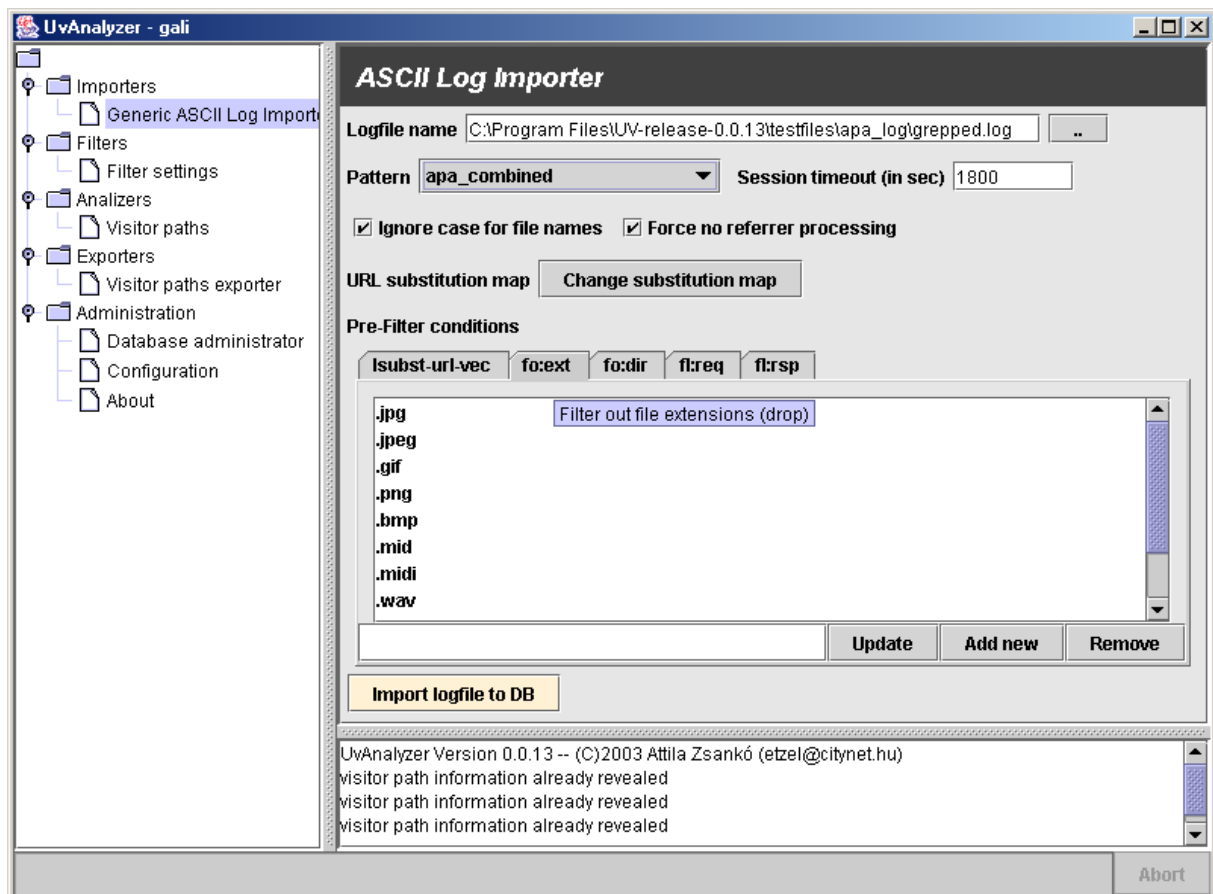
Megfelelő adatfeldolgozási, statisztikai (helyenként adatbányászati: LRS) technikákkal ezekből az akár több százezer vagy millió adatot tartalmazó adatállományokból elvégezhető a látogatók által bejárt legjellemzőbb útvonalak rekonstruálása és elemzése.

Ha „start-stop” adatok is rendelkezésre állnak, akkor az egyes lapokon való tartózkodások időtartamai is számíthatók és összevethetők azok tartalmával, illetve az azonosított tipikus bejárt útvonalakkal.

Ilyen „start-stop” adatok hiányában is kaphatunk közelítőleg helyes képet az idői viszonyokról, ilyenkor az torzítja kissé az eredményeket, hogy egy adott személy egy adott ülésének (honlap-látogatásának) utolsó lapjára nem ismert az onnan történő kilépés ideje.

- Ezzel a módszerrel pl. azonosítható, hogy milyen létszámú a látogatók ún. „stabil magja” egy adott időszakban,
- milyen az ezen törzsközönség által használt szolgáltatások gyakorisága eloszlása,
- illetve hogy egy alkalommal tipikusan hány szolgáltatást vesznek igénybe, mennyi ideig, stb.

Az eszköz eddig elkészült működő prototípusának egyik képernyőjét a következő ábra mutatja.

Az útvonalkövető eszköz tervezett felhasználása

Egy olyan sokoldalúan használható, rugalmas és nagy teljesítményű logfájl elemző és útvonalkövető szoftver-eszközt kívánunk kifejleszteni az NKFP projekt keretében, amely

- egyrészt szolgálja az NKFP projekt vázolt céljait,
- másrészt előnyösen használható az AP folyóirat honlapját meglátogatók mozgásának, preferenciáinak, az egyes rovatok olvasottságának (nézettségének) az egzakt követésére is.

Ha tehát sikerül az APA honlapját közérdeklődésre számot tartó színvonalas – alkalmazott pszichológiai - tartalmakkal (tananyagokkal, ismeretterjesztő anyagokkal, aktuális problémákat felvető vitaanyagokkal, kiemelkedő TDK dolgozatokkal, diplomamunkákkal, és PhD dolgozatokkal) feltölteni és a honlapot a szakma egyik élő fórumává tenni, akkor ez az útvonalkövető eszköz gyors és pontos lehetőségeket nyújtana ezen tartalmak nézettségének folyamatos figyelésére. Amennyiben a látogatók számára a honlap kiválasztott pontjain – célszerűen egyes anyagok (lapok, lap-csoportok) meglátogatását közvetlenül követően – elektronikus visszajelzési, értékelési lehetőségeket is biztosítunk, akkor a nézettség számszerű jellemzésén túl a látogatók véleményéről is folyamatosan tájékozódhatunk és szükség szerint beavatkozhatunk, anyagokat módosíthatunk, illetve cserélhetünk.

Az útvonalkövető eszköz ilyen formán a honlap „minőségbiztosításának” alapvető biztosítójává válna, segítségével biztosítható lenne, hogy

- egyfelől a valóban sokakat érdeklő témák kerüljenek fel,
- másfelől pedig figyelemmel kísérhető lenne a közvélemény-befolyásoló szándékkal felhelyezett anyagok fogadtatásának alakulása is.

ROSSZ KÖZÉRZET A MAGYAR UNIVERSITASBAN. A HALLGATÓI ROSSZ KÖZÉRZET OKAI ÉS A TANÁCSADÁS LEHETŐSÉGEI

Lisznyai Sándor

ELTE PPK, Tanácsadás Pszichológiája Intézeti Központ

Változások a felsőoktatásban

A felsőoktatásban lezajló változások egy versenyképesebb tudást közvetítő, autonómabb, kreatívabb fiatal értelmiségieket nevelő, rugalmasabb, az munkaerőpiaci és társadalmi igényekre érzékenyebb oktatási rendszer érdekében valósulnak meg. A szándékok és a pozitív észak-amerikai minták nem csupán és nem elsősorban az egyetemek oktatási rendszerét, de valóban a fiatalok egyik legfontosabb szocializációs közegét teremtik meg.

Az kétlépcsős, kevés bemenetre és egy rugalmas kreditszisztémára épülő felsőoktatási rendszer a mobilitást, az átjárhatóságot teremti meg: a felelősség átruházásával, azonban egyúttal a lehetőségek biztosításával egy önirányította, autonóm karrierépítést támogat.

Ahhoz, hogy ez valóban működjön, a rendszer társadalmi beágyazottságára és *minden lényeges elem* megvalósítására szükség van. Amennyiben ez nem így történik – és sajnos úgy tűnik, ez a helyzet – számolnunk kell azzal, hogy a hallgatók sok új problémával találják szembe magukat a társadalmi igazságtalanság egy ilyen megnyilvánulása miatt. Természetesen igaz ez az oktatók, illetve minden egyetemi polgár esetében – most azonban a hallgatók számára nyújtott tanácsadás szempontjából térünk ki a problémákra.

A változások pozitív üzenete

Mobilitás

A kétlépcsős képzés, a kevésszámú bemenet előnye a hallgatói mobilitás kiterjedt lehetőségei a felsőoktatási intézményekben; a hallgatók számára több lehetőség adódik, hogy „menet közben” módosítsanak, alakítsanak felsőoktatásbeli tanulmányaik tartalmán, ütemezésén, struktúráján. Mindez nem csupán a hallgatók érdekében történik – a rugalmasság egyszersmind könnyebbé teszi, hogy a munkaerőpiac üzenhessen a felsőoktatásnak, jelezve, milyen típusú, struktúrájú tudásportfólióra van szüksége egy fiatalnak a sikeres elhelyezkedéshez.

Időgazdálkodás, értékelés

A kreditrendszer általánossá válása lehetővé teszi a hallgatók számára a tanulmányok egyéni ütemezését – elveszíti jelentőségét az évfolyam, valamint megváltozik a hallgatói önálló

munka és a tanári konzultáció aránya a felsőoktatásban. Ezzel együtt a hallgatói munka értékelésének, az „osztályzatoknak” is kisebb jelentősége van – a kredit teljesítése sokkal fontosabb, mint annak értékelése. Ez lehetőséget ad az alapvető pedagógiai elvek megvalósítására, az értékelés, a visszajelzés és a motivációs rendszerek különválasztására.

Karrierépítés – quarterlife krízis

A változások egy autonómabb hallgatói modellt, illetve egy partneri viszonyra építő tanár-diák viszonyt tételeznek. Az autonómabb hallgatói modell, a már egyetem alatt megkezdett aktív karriertervezés szinte kényszer; a Robbins és Wilner által „megtalált” pályakezdési „quarterlife krízis” (Robbins és Wilner, 2001) még mint egyéni problémák sokasága jelenik meg Észak-Amerikában, de már társadalmi méreteket ölt az, ahogyan érint egy teljes korosztályt éppen abban a felsőoktatásban, amelynek mintájára a magyar felsőoktatást készülnek átszervezni a döntéshozók.

A tanítási modellek változása – tömegképzés

Ahogy arról Johnstone (2002) beszámol; a felsőoktatásba belépő hallgatók arányát kormányzati direktíva írja elő Nagy-Britanniában; és az ehhez hasonló kormányzati intézkedések, kormányprogram-elemek Európa számos országában megjelentek. Ez a megnövekedett hallgatói létszám új feladatok elé állítja az egyetemeket, amelyek természetesen készek a kormányprogramok végrehajtására a hallgatói létszámmal megnövekedett normatív támogatásból származó bevételek miatt.

Az egyetemek igyekeznek az első három évet tömegképzéssé degradálni, nem támogatják a személyes interakción alapuló oktatást – és szűrők bevezetését javasolják a további, *masters* szintű képzésben való belépéshez. Tehát az egyetemek és a kormányzati programok így képzelik el a kétszintű képzés bevezetését, amelyekhez sajnos asszisztál az egyetemi oktatók egy komoly hányada, az alábbiak szerint elképzelve az új rendszert;

Első három év: kevés bemenettel, alacsony küszöbvel nagyon sok hallgató kerül be. Ők egy személytelen, sok esetben távoktatáson alapuló, általános képzést kapnak; sok nagyelőadással, sok írásbeli teszttel, vizsgával.

Egy szűrő engedi be a hallgatókat a második lépcsőre, ahol már inkább személyes, valódi szakmai tudást is közvetítő szemináriumokra is sor kerülhet, nem csupán általános, de az adott szakra specifikus készségek tanításával, gyakorlati képzéssel is.

A szűrő által kiszűrt hallgatók egy, főképp „előadói”, adminisztratív, asszisztensi feladatok ellátására jogosult fiatalok lesznek, tulajdonképpen átvéve a jelenlegi érettségi szint helyét.

Nem világos, természetesen, hogy mi lesz azokkal a hallgatókkal, akik bár nem mentek át a szűrőn, de mégis szeretnének egy *masters* szintű képzést teljesíteni. Az eredeti, amerikai eredetű modellnek éppen ez volt a mondanivalója: az élethosszig tartó tanulás paradigmájában a hallgatók szinte bármikor életük során megszerezhetnek egy vagy akár jó néhány *masters* szintű (posztgraduális) képzést. Amennyiben kiesnek az „egyenes vonalú” kétszintű képzésből, egy azzal nem csak hangzásában egyenértékű M.A. diplomát szerezhetnek meg

bármikor életük során. Nincsenek eleve „asszisztensnek” rendelt hallgatók – senki sem visz magával „szűrőpontszámokat” élete első B.A. képzéséből, hiszen a posztgraduális szinten sok esetben önköltséges M.A. képzésekre csábítják a diákokat a képzőhelyek. Sajnos éppen ez a kormányzatok újabb motivációja a kétszintű képzés bevezetésére, hiszen ezzel rejtett módon kijátszhatják a felsőoktatás tandíjmentességének elvét, a tandíjmentességet csak az első három évre biztosítva (illetve azoknak, akik az első három év után átmentek az e trükkhöz lelkesen asszisztáló tanárok által kiagyalt „szűrőn”).

A Johnstone által idézett, angliai felsőoktatási reform-programnak azonban volt egy hangsúlyos vonulata, amely a magyar universitas programban nem vagy jóval kevésbé érvényesült. Az angol felsőoktatási reform egyik deklarált motivációja a *szociális inklúzió*; az esélyegyenlőség elve, amellyel különösen a nagy szegénységgel megvert térségekben élőknek igyekeznek segítséget nyújtani, hogy versenyképes kvalifikációkkal próbáljanak meg elhelyezkedni a munkaerőpiacon. Érdekes, hogy az érvelés tartalma egyfelől szinte megegyezik a magyar felsőoktatási változásokhoz kapcsolódó érveléssel;

Az egyetemre bekerülő hallgatók nem bírják azokat a készségeket, amelyeket eddig elvártak egy hallgatótól, aki bekerült egy felsőoktatási intézménybe. Ezen felül lehet, hogy a hallgatók háttere is kevésbé lesz homogén, mint eddig; szociális, pszichés, fizikai hátrányokkal küzdhetnek, speciális igényekkel lehetnek.

Erre a „magyar válasz” a szűrő – amely az elitképzés/tömegképzés (részint hamis) dilemmáját alkalmazza a helyzetre: ha már a hallgatókat direkt nem lehet, az egyetemek degradálásával oldja meg a kirekesztést. Azonban az angol példa éppen az ellenkezőjére utal; az egyetemi képzés presztizsének megtartása mellett kell, hogy egyetemi szintű lehetőségeket nyújtsunk a hátrányos helyzetű csoportoknak, a társadalmi mobilitás elősegítése végett. Az egyetemek nem újrastrukturálják a társadalmat, éppen a demokratizmust erősítik.

Természetesen az egyetemi oktatók részéről mindenhol ellenállással találkozott ez a rendszer – az angliai Edge Hill University College – University of Lancaster megkísérelt ezért létrehozni egy modell-szervezetet, ahol egy új oktatói modellt nyújthatnak az egyetem többi divíziója számára. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy az angliai felsőoktatási reformok keretében ezen felsőoktatási intézmények, amelyek vállalták a „tömegképzés” megvalósítását, igen nagy anyagi támogatásban részesültek a modellszervezetek létrehozására nyújtott támogatott projektek keretében. Az egyetemek átstrukturálása szigorú kormányprogram ugyan, de már hosszabb ideje igazodik az amerikai kétlépcsős szisztémához, ugyanakkor nem forrásmegvonással megvalósított, mint Magyarországon.

Tanulások és a tanácsadás lehetőségei

Az elitképzésnek nem ellentéte a tömegoktatás

Sokan törvényszerű lineáris kapcsolatot feltételeznek a hallgatói létszám növekedése és a hallgatók „színvonala” között. Ez utóbbit nehéz definiálnunk, különösen éppen a most bevezetett rendszer elvárásainak fényében; az új kompetenciák tekintetében, amelyekkel egy önirányított karriertervezést segítenek elő, az újabb generációk nem feltétlenül rosszabbak, mint a megelőzők voltak. A hallgatók ilyen önállósodását, a saját lehetőségeik megtalálását és kiaknázását az oktatók és a felsőoktatási tanácsadók, a tanulmányi tanácsadás együttműködése garantálhatja.

A mobilitás az új kétlépcsős egyetemi képzési rendszer lényege

A felsőoktatás sajnos egy kettős üzenetet küld a hallgatók felé; egyfelől dezintegrálja a régi struktúrákat és tagadja, elutasítja a hallgatók biztonságos egyetemi tanulmányi útját – a versenyképességre hivatkozva tagadja meg azt a kényelmességet, hogy a hallgatók egy felvétellel letudhassák a megmérettetéseket és máris értelmiséginek érezhessék magukat, ugyanakkor nem teremti meg az egész rendszer értelmét adó mobilitás lehetőségeit. A rendszer mondanivalója ugyanis nem a passzív szelekció, hanem az aktív együttműködésen alapuló kiválasztás/kiválasztódás.

A szolidaritás és a szociális érzékenység képviselője

A felsőoktatás változásai sajnos egyre kevésbé teremtik meg a *társadalmi mobilitás* lehetőségeit. A felvételi rendszer kevésbé érzékeny, kevésbé befolyásolják a szocioökonómiai háttér különbségei (a felvételre elég szegényes környezetben is fel lehetett készülni, csupán pár könyv kellett hozzá) – ugyanakkor a hat féléven át nyújtott tanulmányi eredmény mérése már nem egyenlő versenyhelyzetben történik. Nem valószínű, hogy azok a hallgatók, akik kénytelenek hat-tíz órán keresztül valamilyen extrém módon alulfizetett diákmunkát végezni a minimális megélhetés érdekében, ugyanolyan jól vizsgáznak majd az egyre inkább teszteken alapuló vizsgarendszerben, mint a csupán erre tréningező társaik. Amennyiben az egyetemek hallgatói érdekvédelmi rendszerei nem képesek megfelelően szolidáris módon tekinteni erre a problémára, a tanácsadóknak képeseknek kell lenniük képviselni ezeket a szempontokat az egyetemeken, sőt, a főhatóságok felé is. Elképzelhető, hogy a sokféle modell közül a holland megközelítés lenne a követendő példa Magyarországon is, ahol a pszichológiai tanácsadók rendelkeznek egy szociális intervenció keretével, amelyet felhasználhatnak, ha szükségesnek látják egy-egy hallgató érdekében.

A tanácsadás a változások mellett

A tanácsadók egyszerre kell hogy képesek legyenek egyéni szinten válaszolni azokra a problémákra, amelyeket a változó egyetemi struktúra jelent. Az egyik legfontosabb feladatuk, hogy felismerjék, és különbséget tudjanak tenni a fejlesztés, felkészítés és az ártalomcsökkentés szempontjai között. A megváltozó rendszer pozitív üzenete ugyan alkalmazkodást vár el a diákoktól, és ezzel komoly stressz-tényező a fiatalok életében – ugyanakkor ezen elvárások hasznosak, amelyeket menedzselniük kell a tanácsadóknak is. A rendszer változása ugyanakkor felerősíti a felsőoktatás diszfunkcionális tendenciáit is; a visszaélésekkel szemben erősíteni kell a hallgatók pszichés felvérteztségét, és segíteni kell a rendszer egyes elemei, a hallgatók, oktatók, az átalakuló adminisztráció közötti kommunikációt.

Irodalom

- [1] Johnstone, D. (2002) Changes in European Higher Education – Perspectives on Social Inclusion and Disadvantaged Students. Előadás az ELTE PPK-n, 2002.
- [2] Robbins, A., Wilner, A. (2001) Quarterlife crisis – a unique challenge of life in your twenties. New York: Tarcher/Putnam.

HALLGATÓI SZOLGÁLTATÓK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE (HASZOSZ) BEMUTATÁSA

Krázli Zoltán

I. A HASZOSZ létrejötte és motivációi

I. 1. Történeti áttekintés

A rendszerváltozás után a magyarországi felsőoktatásban elkezdődött az a reformfolyamat, mely a társadalmi-gazdasági változásoknak megfelelően megindította a felsőoktatási intézmények és a hallgatók kapcsolatának átalakítását: az addigi tradicionális berendezkedéssel egyre inkább szakítva az intézmény-hallgató kapcsolatrendszer fokozatosan – és sajnos a szükségesnél lassabban – a szolgáltató-fogyasztó jellegű viszony felé mozdult el. Ennek szükségszerűségét felismerve az egyetemeken és főiskolákon az intézményi vezetések és a hallgatói önkormányzatok organizációjában fokozatosan kezdték meg működésüket olyan szervezetek (alapítványok, egyesületek, közhasznú és gazdálkodó társaságok), szervezeti egységek, melyek fő tevékenységükként határozták meg az oktatástól elkülönült, de azt egyben kiegészítő ún. hallgatói szolgáltatások (az angol-szász terminológia szerint: *student services*) folytatását.

Ez elsősorban nyugat-európai (német, osztrák, francia, holland, olasz és brit) illetve észak-amerikai példák, tevékenységminták átvételével, a hazai feltételrendszernek megfelelő adaptációjával indult meg, és jelentek meg országszerte

- a. a pályakezdő diplomások foglalkoztatását segítő szervezetek (karrier központok, karrier irodák),
- b. olyan kezdeményezések, melyek információszolgáltatást, különböző életvezetési és életmód programokat, tanácsadásokat, diákmunka-közvetítést, irodai szolgáltatásokat kezdtek folytatni a felsőoktatási intézményekben (felsőoktatási diáktanácsadók, szolgáltató irodák),
- c. írott és elektronikus médiatevékenységet végző szervezetek (egyetemi és főiskolai lapok),
- d. kulturális és szabadidős, illetve tömegsport programok szervezésére, illetve hallgatói közösségi terek (pl. hallgatói, kollégiumi klubok) működtetésére szakosodott szervezetek,
- e. különböző irodai- és komfortszolgáltatásokat (fénymásolás, nyomtatás, iratkötés, albérlet-közvetítés, egyetemi-főiskolai ajándékboltok, más kereskedelmi és vendéglátó egységek stb.) nyújtó szervezetek,
- f. valamint ezek különböző szerkezetű komplexumai (diákközpontok).

Mára kialakult a hallgatói szolgáltató szervezetek hallgatói (fogyasztói) elfogadottsága, működésük a hallgatók szélesebb rétegei felé érzékelhetővé vált, lassan tevékenységükkel hagyományokat teremtettek, szakmai elismertségük is folyamatosan növekszik. A hallgatói szolgáltatók többsége sikeresen beágyazódott az intézményi szervezeti struktúrába, kiépítette saját fenntartásához szükséges finanszírozási csatornáit, megszilárdította a működéshez feltétlenül szükséges infrastrukturális feltételrendszerét, sőt már komoly szakmai tapasztalattal és tudással rendelkező humán-erőforrást, azaz szakember gárdát „neveltek ki”. A hallgatói szolgáltatók pedig fokozatosan kiléptek a zárt intézményi keretek közül: kialakították együttműködési kereteiket, vagyis létrehozták országos szakmai szervezeteiket, a Felsőoktatási Tanácsadás Egyesületet (FETA, 1995 októberében) és a Hallgatói Szolgáltatók Országos Szövetségét (HASZOSZ, 2003. április).

Magyarországon azonban nem történt meg az igazi áttörés a hallgatói szolgáltatások területén: változatlanul függőben van stratégiai szerepük kialakítása, a felsőoktatási reformcélokhoz igazított „támogatott”, azaz fejlesztendőnek tartott pozíciójuk megteremtése. Sőt, arról csak szomorúan tehetünk említést, hogy a pályázati finanszírozás megszűntét követően néhány, főleg a kisebb intézményben működő szolgáltató iroda megszűnt, vagy „átmenetileg” szünetelteti tevékenységét.

I/2. Közvetlen előzmények

Az 1999-ben elindult „bolognai-folyamat” (a felsőoktatási alrendszer átfogó európai reformja) előrevetíti a felsőoktatás teljes szolgáltatási körének, így a hallgatói szolgáltatások rendszerének gyökeres átalakítását is. A magyarországi hallgatói szolgáltató szervezetek helyzete, a közelgő európai uniós csatlakozás és a „bolognai-folyamat” új kihívásai hatására a hallgatói szolgáltatók markáns csoportja (BME Diákközpont, BKÁE Karrier Iroda, DE Campus Kht., PTE Központi Hallgatói Szolgáltató Iroda, SZTE Universitas-Szeged Kht. stb.) 2002 őszén felvetette e szervezetek országos szakmai érdekképviseleti szövetségének megalapítását.

2003. március 20-án Szegeden történt meg a Hallgatói Szolgáltatók Országos Szövetségének megalapítása, melyen 18 jogi személyiséggel rendelkező hallgatói szolgáltató szervezet alapítóként vett részt, míg néhány szolgáltató (pl. Kecskeméti Főiskola GAMFK Karrier Iroda, Kempelen Farkas Hallgatói Információs Központ) mely nem tudott objektív (elsősorban formai) okok miatt csatlakozni a szövetséghez, együttműködési és későbbi időpontban való csatlakozási szándékát jelezte.

II. A HASZOSZ bemutatása

II/1. A HASZOSZ tagszervezetei:

- **DEBRECENI CAMPUS Szolgáltató és Tanácsadó Kht.** (Debreceni Egyetem)
- **Universitas-Szeged Kht.** (Szegedi Tudományegyetem)

- **A Szegedi Tudományegyetem Polgáraiért Alapítvány** (Szegedi Tudományegyetem)
- **Alapítvány a JATE Klubért** (Szegedi Tudományegyetem)
- **Főiskolások a Szegedi Universitasban Alapítvány** (Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar)
- **Penzum Egyesület** (Pécsi Tudományegyetem Illyés Gyula Főiskolai Kar, Szekszárd)
- **UNIKARTELL Kft.** (Pécsi Tudományegyetem)
- **KÖSZI Egyesület** (Pécsi Tudományegyetem)
- **Műegyetemi Ifjúsági Szolgáltató Kht.** (Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem)
- **BKÁE Hallgatókért Kht.** (Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem)
- **Bacchus Szolgáltató Kht.** (Eötvös Loránd Tudományegyetem)
- **GDF Diáktanácsadó és Karrierközpont** (Gábor Dénes Főiskola)
- **Hallgatói Centrum Kht.** (Nyíregyházi Főiskola)
- **Pannon-Bónusz Kht.** (Kaposvári Egyetem Csokonai V. M. Pedagógiai Főiskolai Kar)
- **MESE Kht.** (országos szintű)
- **EDUCATIOPRESS Lapkiadó Kft.** (országos szintű)
- **Felsőoktatási Karrierközpontok Támogatóinak Egyesülete** (országos szintű)
- **Diák-Bónusz Kht.** (országos szintű)

A HASZOSZ tagságának bővítése jelenleg folyamatban van, e tárgykörben folynak egyeztetések a fent említett szervezeteken túl a Veszprémi Egyetem Karrier Irodájával, a Budapesti Műszaki Főiskola Bánki Donát Villamosmérnöki Kara Hallgatói Szolgáltató Irodájával és a Miskolci Egyetem Inforrás Hallgatói Információs Tanácsadó és Karrier Központjával, valamint megtörtént az együttműködésre irányuló kapcsolatfelvétel a FETÁ-val is.

II/2. A HASZOSZ Titkársága

A HASZOSZ Titkársága április óta működik, az irodánk a Kempelen Farkas Hallgatói Információs Központba került befogadásra.

Címünk: 1088 Budapest, Múzeum utca 17., IV emelet 402.

Tel.: +36/1-411-57-42

E-mail: iroda@haszosz.hu

Honlapunk: www.haszosz.hu

II/3. A Hallgatói Szolgáltatók Országos Szövetségének céljai:

- Az ifjúsági/hallgatói szolgáltató szervezetek tevékenységi szintjének (a szolgáltatásoknak) minőségi és mennyiségi javítása, azaz a tagszervezetekkel tevékenyen együttműködve a magyar felsőoktatás minden hallgatója felé magas szakmai színvonalon nyújtott, a felmerülő igények kielégítésére képes és általánosan elérhető szolgáltatási struktúra kiépítése.
- Országos szakmai érdekképviseleti szervezetbe tömöríteni a felsőoktatási ifjúsági szolgáltatásokkal foglalkozó közhasznú elvek mentén működő – azaz nem profitszerzésre törekvő – szervezeteket.
- A tagszervezetek eddigi együttműködésének megerősítése, új együttműködő és támogató partnerek bevonása, és előre tervezhetően, stratégiák mentén az együttműködésből adódó lehetőségek kölcsönös kihasználása.
- Közvetítő szerep betöltése a felsőoktatási és az ifjúsági intézményrendszer szereplői, az állami és önkormányzati döntéshozók, a felsőoktatásban működő más civil és hallgatói szervezetek között.

II/4. A Hallgatói szolgáltatások meghatározása, célja

Hallgatói szolgáltatásnak nevezzük azon a felsőoktatási intézmények és más felsőoktatási háttérintézmények/szolgáltató szervezetek által az oktatástól, az oktatást kísérő szolgáltatásoktól elkülönült azon szolgáltatások összességét, melyek célja a hallgatók felsőoktatási beilleszkedésének zökkenőmentessé tétele és meggyorsítása, tanulmányaik időtartama alatt életminőségük, a hallgatói léthez köthető komfortérzetük javítása, tudatos életvezetésük, életmódjuk és karriertervezésük kialakításának segítése, illetve a munka világába történő belépésük támogatása.

A hallgatói szolgáltatások típusai:

- tanulmányi szolgáltatások (tanulmányokhoz kapcsolt információszolgáltatás, tanulmányi ügyintézés, hallgatói juttatások és kedvezmények, illetve a hallgatói térítések kezelése)
- tanulmányi tanácsadás
- egyéb információszolgáltatás, hallgatói média működtetése,
- életvezetési és életmód szolgáltatások (mentálhigiénés, egészséges életmód, drog-prevenációs tanácsadások és programok, illetve a fogyatékkal élők felsőoktatási integrációját segítő tevékenységek),
- diákmunka-közvetítés,
- karriertervezési és foglalkoztatást segítő tanácsadások és programok
- egyéb hallgatói tanácsadások (jogi, pályázati és ösztöndíj, gazdálkodási/vállalkozási stb. tanácsadások),
- kulturális, művészeti, szabadidős és tömegsport programok, illetve hallgatói közösségi terek (egyetemi/főiskolai, kollégiumi klubok stb.) működtetése,

- ún. komfortszolgáltatások (különböző irodai szolgáltatások, albérlet- és szállásközvetítés stb.)

II/5. A főbb hallgatói szolgáltatások, melyeket tagszervezeteink kínálnak:

- információszolgáltatás a tanulmányok teljesítéséhez, könyvtári szolgáltatásokról, a kollégiumi elhelyezésről, a hallgatói juttatásokról és térítésekről, illetve a hallgatókat érintő kulturális, művészeti, szabadidős és sport programokról;
- tanulmányi tanácsadás;
- karriertervezési és foglalkoztatást (álláskeresést) segítő tanácsadások és programok;
- életvezetési és életmód szolgáltatások (mentálhigiénés, egészséges életmód, drog-prevenációs tanácsadások és programok);
- egyéb hallgatói tanácsadások (jogi, pályázati és ösztöndíj, gazdálkodási/vállalkozási stb.);
- hallgatói médiakiadványok (egyetemi és főiskolai lapok) készítése és terjesztése;
- kulturális, művészeti, szabadidős és tömegsport programok szervezése;
- hallgatói közösségi terek (egyetemi/főiskolai, kollégiumi klubok stb.) működtetése;
- diákigazolvánnyal kapcsolatos szolgáltatások;
- különböző komfortszolgáltatások (fénymásolás, iratkötés, nyomtatás, scannelés, albérlet- és szállásközvetítés stb.);
- egyetemi/főiskolai ajándéktárgyak készítése és forgalmazása, hallgatói boltok üzemeltetése.

II/6. A Hallgatói Szolgáltatók Országos Szövetségének főbb prioritásai:

- A felsőoktatásban tanulmányokat folytató hallgatók esélyegyenlőségének növelése, a magyar felsőoktatási reformtörekvések támogatása és az egységes európai felsőoktatási tér kialakításának elősegítése.
- **A hallgatók felkészítése az Európai Unióhoz történő csatlakozásig és azt követően a közép- és felsőoktatás, a munka világa, a demokratikus működés gyakorlása, a közösségi kezdeményezések, az egészséges életmód (és életvezetés) és a környezetvédelem területén fellépő új kihívásokhoz, illetve olyan programok szervezése, amelyek a hallgatók saját problémamegoldó készségét erősítik.**
- Az hallgatók szerepének erősítése a regionális működés terén és az interregionális kapcsolatok kialakításában, valamint a helyi társadalomba való beágyazottságuk elősegítése.
- Az hallgatókat közvetlenül érintő társadalmi-gazdasági kihívásokra történő hatékony, gyors és adekvát reakciók megadása.

II.7 A HASZOSZ szekciói

A szakmai tevékenység *a szekciókban* zajlik. A szekciók feladata a különböző szolgáltatási területeken a tagszervezetek országos, regionális és helyi szintű együttműködésének, közös programjainak, rendezvényeinek kidolgozása és végrehajtása.

A HASZOSZ szekciói az alábbiak:

- **Karrier Szekció** – feladata a kibocsátott pályakezdő diplomások munkaerő-piaci integrálásának segítségét folytató szolgáltató szervezetek (karrier irodák) munkájának országos szintű koordinálása, a karrier irodák és munkáltatók és az oktatási, munkaügyi intézmények közötti kapcsolatrendszer erősítése.
(pl. az „Útmutató” c. országos karrierkiadvány, az országos Karrier RoadShow /2003. ősze/, „Karriertervezés a magyar felsőoktatásban” c. konferencia /2003. december 4-7./);
- **Információs és Tanácsadó Szekció** – feladata a hallgatói beilleszkedési, életvezetési és életmód programok, illetve az alacsonyküszöbű információs szolgáltatás általános elterjesztése a magyar felsőoktatásban;
- **Ifjúsági Közösségi Terek és Klubok Szekciója** – feladata a felsőoktatási intézményekhez kötött hallgatói közösségi terek (egyetemi/főiskolai klubok, kollégiumi terek stb.) működési feltételeinek fejlesztése, a fiatalok minőségi kulturális, művészeti és szabadidős tevékenységének támogatására;
- **Média–Sajtó Szekció** – feladata az egyetemi és főiskolai sajtó támogatása, szakmai munkájának emelése, a hallgatói újságírók, médiaszereplők képzésének elősegítése.
(pl. „Szemeszter” c. országos felsőoktatási lap; Egyetemi és Főiskolai Újságírók Médiahajója /2003. november 15./).

III. A HASZOSZ tevékenysége

III/1. Szakmai érdekképviselő

A HASZOSZ október végén elkészítette, és az Oktatási Minisztériumnak benyújtotta „A hallgatói szolgáltatások fejlesztésének lehetőségei” című szakmai anyagát, melyben észrevételeket fogalmazott meg a tárca „A Magyar felsőoktatás modernizációját, az európai felsőoktatási térséghez történő csatlakozását célzó felsőoktatás-fejlesztés koncepciója” című vitaanyagával kapcsolatban, illetve kifejtette a hallgatói szolgáltatások fejlesztésére irányuló koncepcióját.

Az érdekképviselői tevékenységünk azonban kiterjed többek között az ifjúsági, a foglalkoztatáspolitikai és kulturális alrendszer kormányzati szervei felé, illetve a Felsőoktatási Konferenciák Szövetsége (és tagszervezetei), hallgatói önkormányzatok és a doktorandusz hallgatók országos szervezetei irányába.

III/2. Központi programok

A HASZOSZ szakmai tevékenységének fontos részét alkotja a hallgatói szolgáltató szervezetek humán erőforrás fejlesztésében való részvétel. Az alapító közgyűlést követően 2003. május 15-17. napjain, Gödön zajlott le 25 fő részvételével a HASZOSZ I. Szervezetfejlesztő és Vezetőképző Tréningje (SzVT), melynek közvetlen célja a tagszervezetek jövőbeni együttműködésének megalapozása, illetve a szolgáltató szervezetek vezetőinek készségfejlesztése volt.

Megjelenik a közös kommunikációs csatornák kialakítása a hallgatói szolgáltatók – tagságtól független, teljes – közössége, illetve a partnerszervezetek számára. Ez egyrészt a www.haszosz.hu honlap és portál elindításával és intenzív fejlesztésével történik.

A hallgatói szolgáltatások jelenlegi helyzetének egzakt felmérésére 2003. szeptemberétől decemberig kerül sor a szolgáltató szervezetek Szervezeti és Szakmai Kataszteri Felmérésére, mely pontos adatokkal szolgál majd a hallgatói életmód változásáról, fogyasztási és kulturális szokásaikról stb. is.

Jelen konferenciával párhuzamosan standdal veszünk részt az EDUCATIO 2003. felsőoktatási börzén és szakkiállításon, melynek célja

- egyrészt bemutatni a szervezetet a felsőoktatási háttérintézmények, egyetemek/főiskolák és kormányzati ill. más döntéshozók részére.
- másrészt igényfelkeltést végezni a leendő hallgatók irányába, felhívva a figyelmet a tagszervezetek által részükre nyújtott különféle szolgáltatásokra.

BEMUTATKOZIK KEMPELEN FARKAS HALLGATÓI INFORMÁCIÓS KÖZPONT

Barta Zita

A Kempelen Farkas Hallgatói Információs Központ (rövidebb nevén: HIK) Budapest központjában található, számos egyetem és főiskola közelében. Károlyi István gróf palotája a hajdani Mánás negyed fényűző épületeinek egyike. Az 1800-as évek végén számos nemesi családot vonzott a Nemzeti Múzeum mögötti terület, ahol a kor legnevesebb építészeivel terveztették palotáikat. Az Oktatási Minisztérium gyönyörűen felújította az épületet és egy ideális tanuló - és kutatóközpontot hozott létre a belvárosban. Az intézmény egyszerre 500 felhasználó számára tud ülőhelyet biztosítani 13 olvasótermében és 3 oktatótermében. Az internetezésre, szövegszerkesztésre alkalmas multimédiás, számítógépes férőhelyek száma 300.

A HIK a magyar felsőoktatás modern szolgáltatási központja, az Oktatási Minisztérium különleges háttérintézménye. A központ a látogatók számára 2003. január 3-án nyitotta meg kapuit, és hosszú nyitvatartási idővel folytatja működését. Az érdeklődők hétfőtől szombatig, reggel 8 órától 22 óráig vehetik igénybe a központ szolgáltatásait.

A HIK jellegét tekintve egy új típusú intézmény, melyben az információ szolgáltatások és az elektronikus tartalomszolgáltatás képezik az intézmény fő profilját. A HIK elsődleges funkcióját tekintve tehát egy könyvtári szolgáltatásokat is nyújtó, erős informatikai háttérre épülő (felső)oktatási, szolgáltatási és információs központ. A Hallgatói Információs Központot újszerűségéből és egyediségéből adódóan egy olyan jövőbeli, országos projekt tanulási terepének is tekinthető, melynek során hazánkban ezen központhoz hasonló funkciójú intézmények létesülhetnek.

A HIK célközönsége hallgatókból, oktatókból és felsőoktatási intézményekhez kapcsolódó kutatások résztvevőiből áll. Számukra az éves regisztrációs költség befizetése után a HIK alapszolgáltatásai ingyenesek.

Az alapszolgáltatások keretében a HIK látogatói az internet hozzáféréseken kívül ingyenesen használhatják az Elektronikus Információ Szolgáltatás (EISZ) Nemzeti program összes adatbázisát, valamint a központ könyvtárában elhelyezett több ezer tankönyvet és jegyzetet. Az EISZ segítségével a felhasználók külföldi és magyar adatbázis szolgáltatók elektronikus folyóirataihoz, szótáraihoz és egyéb információforrásokhoz férhetnek hozzá, melyek megkönnyítik a kutatási munkáikat. A szolgáltatások teljessé tétele érdekében a központban fénymásoló szalon, könyv- és jegyzetbolt is üzemel, továbbá a helyi információs szolgálat a teljes nyitvatartási idő alatt tájékoztatja a vendégeket.

A hazánkban eddig egyedülálló Hallgatói Információs Központ sokoldalúsága nem csupán a fent említett szolgáltatásokban rejlik, hiszen a HIK mindezekon kívül egy többfunkciós

rendezvényközpont is, ahol konferenciákat, tudományos és ismeretterjesztő előadásokat, könyvbemutatókat, kiállításokat, kulturális rendezvényeket, vagy akár zenei előadásokat is lehet tartani.

Felsőoktatási Információs Pont

Intézményünk egyik fontos szolgáltatása a Felsőoktatási Információs Pont, amely újszerű, a felsőoktatás világával összefüggő minden kérdésre információt nyújtó ügyfélszolgálat szerepét látja el, és iránytű szerepet tölt be a felsőoktatással kapcsolatos információk birodalmában és segít eligazodni az információrengetegben. Ezen ügyfélszolgálat a HIK látogatói és a külső felhasználók részére naprakész adatbázisból (Tudásbázis www.hik.hu/tudasbazis), a felsőoktatási (hallgatói, oktatói és kutatói) létet érintő kérdésekre ad válaszokat. A hallgatók valamint az oktatók és kutatók a HIK Felsőoktatási Információs Pontján keresztül így egy helyen kaphat érdemi tájékoztatást és segítséget a hallgatói, oktatói valamint a kutatói léttel és életvitellel kapcsolatos kérdésekben.

Az ügyfélszolgálat az alapkoncepció szerint felsőoktatási léttel kapcsolatos kérdésekre válaszol. Természetesen a HIK jelen tevékenysége nem a többi speciális feladattal rendelkező felsőoktatási háttérintézmény hatáskörének elvonását célozza, hanem éppen ellenkezőleg: a Felsőoktatási Információs Pont feladataik egy részének átvállalását (az intézmények ilyen irányú tehermentesítését) illetve a célcsoport felé irányuló újabb kommunikációs csatorna megteremtését és működtetését jelenti.

A HIK Felsőoktatási Információs Pontja a következő területeken végzi az információs szolgáltatást

- Kül- és belföldi ösztöndíj és pályázati tájékoztatás, tanácsadás
- Európai Unóval és a tagsággal kapcsolatos tájékoztatás (különös tekintettel az oktatás világára);
- Diákhitellel kapcsolatos tájékoztatás és tanácsadás
- Karrier tanácsadás
- Kutatói mobilitással kapcsolatos információk
- Esélyegyenlőség program
- Szabadidős programok
- Hírek, események a felsőoktatás világából

A HIK Felsőoktatási Információs Pontja napi 12 óra időtartamban (hétfő-péntek 8.00-20.00, szombat 10.00-18.00) biztosít személyes elérést az érdeklődőknek. A személyes kapcsolat a következő kommunikációs csatornákat jelenti:

- személyes megkeresés a HIK épületében (Bp. VIII. Reviczky u. 6. aula);
- telefonos ügyfélszolgálat (06-1-411-5770);
- e-mail-en érkező kérdések megválaszolása; (ugyfelszolgalat@hik.hu; fiip@hik.hu).

Internetes portálon kereshető információs bázis (www.hik.hu „Ügyfélszolgálat” menüpont) a nap 24 órájában az érdeklődők rendelkezésére áll.

EISZ szolgáltatásai

Az Elektronikus Információszolgáltatás a felsőoktatásban résztvevő oktatók, kutatók és hallgatók számára ingyenesen használható internetes adatbáziscsomag, ami a www.eisz.hu címről érhető el. Az adatbázisok csak a felsőoktatási intézmények belső hálózatából hozzáférhetőek, használatuk regisztrációhoz kötött.

Az EISZ adatbázisai között található a felhasználók elektronikus folyóiratokat, elektronikus szótárakat, lexikonokat, nyelvvizsgára felkészítő programokat is.

A kutatás fontos segédeszköze a **Web of Science**, mely a szakdolgozatíróknak lehet segítségére az irodalomjegyzék összeállításában.

A **Science Direct**en szakfolyóiratok állnak rendelkezésre az érdeklődőknek teljes szövegű változatban, angol nyelven, melyekből értesülhetnek a legfrissebb kutatási és fejlesztési eredményeiről. Szép számmal állnak rendelkezésre folyóiratok informatikai, gépészeti, elektronikai, energetikai, anyagtudományi és társadalomtudományi, gazdasági témákban is.

Az idegen nyelvű szakirodalom használatát segítik a **Scriptum** kiadó szakszótárai, melyek több műszaki és gazdasági terület szakszavait tartalmazzák, így az akadémiai kiadó általános nagyszótárait kiegészítve hatékony segédeszközei lehetnek a mindennapos munkának.

A nyelvvizsgára való felkészüléshez nyújtanak segítséget az Akadémiai Kiadó „**Tesztre Készen**” programjai, melyek nyelvvizsgateszteket, nyelvtani feladatokat és hallás utáni feladatokat kínálnak a felhasználóknak angol, német és francia nyelven.

A **Magyar Távíráti Iroda (MTI)** sajtóadatbankja 1988-ig visszamenőleges hozzáféréssel kínálja a sajtóhíreket az EISZ felhasználóknak. Emellett ezen a felületen hozzáférhető egy Európai Unió adatbank is.

Az adatbázisok használatához segítséget a honlapon, illetve az intézmény könyvtárában kaphatnak.